

ΕΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΓΙΟΡΤΑΣΜΟ ΤΗΣ ΜΕΡΑΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

.....'Ο γάμος, λοιπόν, μέγιστο αγαθό για τη γυναίκα, στιγμή ευτυχίας, και μαζί αφετηρία οδυνηρής δοκιμασίας χρόνων και χρόνων! Καλότυχες οι νιόπαντρες Ζαγορίσιες, που οι άντρες τους, φτασμένοι πιά, τις ξπαιρναν τους στις ξένες χώρες, τις έστηναν σε θρόνι, αφέντρες και μεγαλοκυράδες. Αυτές ήταν οι λιγότερες, οι ευνοούμενες της τύχης — αν μπορεί να ειπωθεί αυτό και για κείνες που πλήρωναν την «ευτυχία» του πλούτου με το δράμα της απομικής τους ζωής, όταν θυσίαζαν τα νιάτα τους — οι άλλες έμειναν πίσω κι άρχιζαν να μετρούν την απελπισία με το μάκρος του χρόνου, του ατέλειωτου χρόνου, κι' ό όρίζοντας ήταν κλειστός, κι' ό ούρανός θαρός, άσήκωτος, έφτανε ως τα πόδια των σπιτιών, έκοβε την ανάσα, μαύρη πλάκα πάνω π' άνέραστα στήθια τους. Ήταν, ξαναλέω, άγιες οι γυναίκες που έζησαν στο Ζαγόρι τα χρόνια εκείνα, κι' αν χρειάζονται άνδριάντες που ν' α συμβολίζουν το μάκρος του χρόνου και το μαρτύριο της προσμονής, τη χωρίς όρια υπομονή, την άσπληξη δοκιμασία της τιμιότητας — για τις παρακροές, τις λίγες, δέν ύπηρχε έλεος, ό δημόσιος έλεγχος, άμειλκτος, κουρέλιαζε σώμα και ψυχή, είτε με τον ψίθυρο και τη σάτυρα, είτε με το δημοτικό τραγούδι, που διαδίνονταν από τη μιάν άκρη του Ζαγοριού στην άλλη κι' ύστερα τα έβουαν στοματικά τις περισσότερες φορές από πόλη σε πόλη να φτάσουν στον κύριο αποδέκτη, τον άπατημένο σύζυγο, τραγουδιέται ακόμα ή «Κυρ' Άναγνώσταινα» σαν παράδειγμα τέτοιας παρεκτροπής, κι' άς μ'ήν ήταν άληθινή — ακόμα για να συμβολίζουν τη νοικοκυρυσή, την «πάτρη» της, τό μεράκι για καλλιτεχνική έκφραση πάνω σε τί που έπιανε στα χέρια της, τη φιλεργία που έκανε την άχαρη γής των χωριών του Ζαγοριού να καρπίζει, αν λοιπόν χρειάζονται άνδριάντες για να τιμηθούν όλ' αυτά, που μαζί και ξεχωριστά τό καθένα αποτελούν άθλο διάρκειας, έ, τέτοιος στη Ζαγορίσια γυναίκα ταιριάζει. Οι άκριτοι, οι άνίδεοι και κάποιιοι που ζηλεύουν θά πούν 'τά δικά τους. Τά λόγια τους δέν τη θίγουν, ίσα - ίσα φωτίζουν από

άλλες όπτικές γωνίες την προσωπικότητα και τό μέγεθος της προσφοράς της, κάτι που ξεχωρίζει στο πλαίσιο της συμβολής της έλληνίδας γυναίκας στη διαμόρφωση της νεοελληνικής ζωής και την ποιότητα του πολιτισμού μας.

Η γυναίκα του Ζαγοριού δέν ήταν μόνο καλή σύζυγος και μητέρα, δέν ήταν μόνο ή νοικοκυρά που έπλαθε τον κόσμο του σπιτιού και διαμόρφωνε τό περιβάλλον σύμφωνα με την παράδοση που κληρονόμησε, ήταν και ή ίδια δημιουργός παράδοσης γιατί σ' όλα πρόσθετε την προσωπική καλλιτεχνική της άισθηση, τό γούστο της, αυτό τό μικρό, τό ελάχιστο λιθαράκι που έκανε τό οικοδόμημα πανύψηλο, τό γιγάντωνε, όπως σταγόνα τη σταγόνα γενιέται τό ρυάκι, κι' ύστερα ό ποταμός, τέτοιος ποταμός ήταν ό Ζαγορίσιος πολιτισμός, που άρδευσε και γονιμοποίησε τη χέρσα γής της 'Ελλάδας, της κουρσεμένης άπ' τον τύραννο. Τά χέρια της γυναίκας του Ζαγοριού ήταν αυτά που μετάπλαθαν την άνεση του πλούτου σε καλλιτεχνική έκφραση, στο καθημερινό πεδίο της ζωής, που έδιναν τό νιότιο χρώμα σε συρμούς ξενοφέρτους, όσο ήταν δυνατό, γιατί κάποτε πλήρωνε κι' ή ίδια βαρεία την άστόχαστη μίμηση, αυτή που την εάφνιαζε και την έκανε να νοιώθει άσφυξία κάτω άπό την πατροπαράδοτη φορεσιά της. Αυτά τά χέρια θ' άντικαταστήσουν τον άντρα στη δούλεψη των χωραφιών, για να τον εύκολύνουν να σωρεύει περισσότερα στην ξενιτιά, να μικρύνει ό χρόνος της άπουσίας, να λιγοστεψουν οι νύχτες της άγρύπνιας. Τά ίδια χέρια θά κρατήσουν τόνα ή άλλο, να στηθεί ό Ζαγορίσιος χορός, στο μεσοχώρι ή κ' άλων, στα πανηγύρια και τις καλές μέρες, σεμνός, χωρίς θιάιες κινήσεις, με μιάν ήμεράδα που μαλάκωνε τις καρδιές, με σχήματα και ήρεμες περιδινήσεις που ξυπνούσαν χίλια δυό συναισθήματα κι' έκαναν ν' άνθίζει ό έρωτας, με μιάν άρχοντιά που σπάνια συναντιέται...

(Απόσπασμα από τό δοκίμιο άνθρωπογεωγραφίας του κ. 'Ιωάν. Ν. Νικολαΐδου, που με τον τίτλο, Ζαγόρι, «ό τερπνός κήπος της καλλιγόνου 'Ηπείρου» θά κυκλοφορήσει σύντομα).

Χρονογράφημα

Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Οργιά (8) του Μάρτη 1982. Μέρα της γυναίκας σε παγκοσμίου κλίμακος γιορτάσιμό. Φυσικά και σε Ζαγορίσια έκδοση. Τό σημερινό αυτό και τό ξεχωρίζω από τους Ζαγορίσιους, που παρατήσαν και έζησαν όλα τά Ζαγορίσια, φιλοεξηθήσαν συχνά και περυσικά σε φτωχικά κι' άρχοντικά — έλα πολλά για μένα — και γνώρισα κι' άναστρέφθηκαν τις σεβαστές, τις νεώτερες, τις κοπελλούλες που με άρθηκαν ζωηρές τις άναμνήσεις και

βαθείά την έκτίμηση, τό σεβασμό, την άγάπη γι' αυτές!

Πολλά τά όνόματα πούχω σημειωμένα στα δευτέρια μου — όσα διατηρούνται ακόμα και στις σημειώσεις μου και πολλά τά περιστάτικά για να στηρίξουν τά όσα θά γράψω παρακάτω.

Άποφεύγω να τά σημειώσω και γιατί είναι άναριθμητα, αλλά και γιατί φοβούμαι να μή προσκρούσω στη μετριοφροσύνη αυτών που ζούν και των επιγόνων των. Σε ξεχωριστό βιβλίο τά

γράφω!

Πίστη μου, πως καμιά γυναίκα ή πολύ λίγες στον κόσμο — που τον γύρισα όσο μπόρεσα θά μπορούσαν να παραβληθούν με τη ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ γυναίκα που από τη φύση της γεννήθηκε «καπετάνιος» τις άντιεξόπτες της τραχείας, αλλά μεγαλόπρεπης φύσης του ΖΑΓΟΡΙΟΥ και του κομμού της Ξενιτειάς. Πάλαιψε με ληστές και κακτακτητάς και με κάθε λογής τυπο άνθρώπων, πησασούντάς τους και διαπαιδαγωγώντας τους.

Διαφέντρα! Διοίκησε τό σπίτι της και τό θιό της τόσο πού και τό πιο φτωχικό ήταν παλάτι και φιλόξενο μ' ένδιαφέροντα μορφωτικά του χεριού και του πνεύματος, άπ' όπου ξε-

χύθηκαν κατοπινά οι μυριάδες των εύεργετών, των επιστημόνων, των εμπόρων, των πάσης φύσεως δουλετών, όλων των επαγγελματιών, των τεχνών.

Οικονόμα! Δουλεύτρα ή ίδια στα κτηματά της τ' άγροτικά και τά ζωντανά της, που διαχειριζόταν σαν άριστός οικονομολόγος τη σοδειά της, που έσπερνούσε τις περισσότερες φορές τα εμπόσματα που της έστελνε ό κύρης της από την Ξενιτιά! Σωστή διαχείρηση. Τόσα για τό σχολείο των παιδιών. Τόσα για τό γιατρό. Τόσα για τον Παπά. Τόσα για τό δραγάτη, τό βοσκό. Τόσα για έκτακτα. Και για τον άνεπρόκοπο ακόμα, που αν κακή τη τύχη γύριζεν άπένταρος από την Ξενιτιά.

• ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ 2η ΣΕΛ.

Τονίζω δὲ ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἠθικὴ δέσμευση, γιὰτὶ μὲ πρωτοβουλία ἀλλὰ καὶ μεγάλη προσπάθεια τοῦ Π.Σ.Ζ. κλήθηκαν οἱ Πρόεδροι καὶ συστήθηκαν οἱ Ἐπιτροπές ἀποδείξει δὲ τοῦτο εἶναι ὅτι μὲ τὴν ὑπερφλογιστικὴν ὁ Π.Σ.Ζ., τόσο ἡ Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ Κοινοταρχῶν, ὅσο καὶ ἡ ἴδια ἡ Ἐπιτροπὴ παραγνωρίστηκαν καὶ διαλύθηκαν.

Ἀντίθετα σὲ τακτικὲς ἐπαφές μας μὲ τὶς δασικὲς ὑπηρεσίες εἶχαμε δημιουργήσει φιλικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ μερικοὶ ὑπάλληλοι μᾶς ἐξομολογοῦνταν ὅτι, παρὰ τὶς ἐπίσημες ἐνέργειές τους, ἐβλεπαν μὲ κατανόηση τὰ αἰτήματά μας ποὺ ἦταν δίκαια καὶ λογικά, καὶ δὲν ἐμπόδιζαν τὴν ἀνάπτυξη τῆς Ε.Κ.Π.Ζ.

Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρω τὴν περίπτωση ἀνωτέρω ὑπαλλήλου ποὺ εἶχε ἀπογοητευθεῖ ἀπὸ τὴν μέχρι τότε πορεία τοῦ προγράμματος καὶ πίστευε, ὅτι μὲ τὴν συνεργασία μας ἦταν δυνατόν νὰ δημιουργηθεῖ ἔργο. Νὰ ὀργανωθεῖ μιὰ πρότυπη Ε.Κ.Π. ποὺ θὰ ἀποτελοῦσε τὴ θάση γιὰ τὴ δημιουργία καὶ ἄλλων παρόμοιων ἀλλὰ μέρη τῆς πατρίδας μας.

ΔΙΑΣΠΑΣΗ

Εἶχαν περάσει ἕξι μῆνες καὶ ἐνῶ ὁ ἀγῶνας μας συνηχίζονταν μὲ τὴν ἴδια ἔνταση πληροφοροῦμαστε ὅτι, ἰδιαίτερα, στὰ χωριά κυκλοφοροῦσαν φανταστικὲς πληροφορίες γιὰ δῆθεν ἐκμετάλλευσή τῆς Ε.Κ.Π.Ζ. ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. τοῦ Π.Σ.Ζ. Ἀργότερα δὲ προχώρησαν καὶ σὲ λεπτομέρειες, ὅπως π.χ., ὅτι μὲ Γάλλους ἐπιχειρηματίας ὑπεριπτάμεθα τῆς περιοχῆς γιὰ τὴν ἐπισημάνση καὶ τὴν ἀγορὰ τῶν ἐκτάσεων ποὺ θὰ δημιουργοῦσαμε τίς... πολυεθνικὲς ἐπιχειρήσεις μας (ἀνῆλθαν καὶ τὴν ἐπωνυμία τῆς ... Ἀνώνυμης Ἐταιρείας).

Ὅτι σκοπὸς μας ἦταν νὰ πάρουμε τίς περιουσίες τῶν συμπατριωτῶν μας ἐγκαταλείποντάς τους στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ὅτι δὲν θὰ εἶχαν δικαίωμα νὰ καλλιεργοῦν τὰ κτήματά τους, νὰ ἐκμεταλλεύονται τὰ δάση καὶ ὅτι θὰ ἐρχόταν οἱ φασιστοὶ στὰ κηπάρια καὶ θὰ θγάζαν... τὰ μάτια τῶν παιδιῶν χωρὶς νὰ ὑπάρχει δυνατότητα νὰ ἀμυνθοῦν!

Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ὀργανωμένη δυσφημιστικὴ ἐκστρατεία καὶ ὅχι γιὰ τίς συνηθισμένες διαδόσεις ποὺ λέγονται πίσω ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερόμενους. Στὶς ἰδιαίτερες συζητήσεις μὲ φιλικὰ πρόσωπα ὑποστηρίζονταν ὅτι οἱ πληροφορίες τους εἶναι ἐξακριβωμένες ἀπὸ ...θετικὴ πηγὴ καὶ δὲν δέχονται ἀμφισβήτηση.

Ἀκόμη καὶ σήμερα ἀγανακτῶ καὶ εἰλικρινὰ ντρέπομαι γιὰ τὴν κατάντια τῶν ὀλίγων αὐτῶν συμπατριωτῶν μας ποὺ γιὰ νὰ πετύχουν κάποιο πολιτικὸ κέρδος (τελικά τίποτε δὲν πέτυχαν) ἢ γιὰ νὰ συνεχίσουν ἐλεύθεροι τὸ ἐγκληματικὸ ἔργο τῆς λαθροθηρίας εἶχαν φθάσει σὲ τόσο κατὰπτυστο ἐπίπεδο.

Καὶ τώρα ποὺ γράφω καὶ τὸ ξαναφέρω στὴ θύμισή, σὰς βεβαίω, ὅτι μοῦπροκα λούν ἀηδία. Γιατὶ διαφέρει νὰ ὑποστηρίζεις κανεὶς ἔστω καὶ ἀνυποχώρητα, ἔστω καὶ μὲ κάποια ὀξύτητα, τίς ἀπόψεις του, ἀπὸ τὸ νὰ μεταχειρίζεται ἀνέντιμα μέσα γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τοῦ ἀντιπάλου.

Δικαιολογῶ ἀκόμα καὶ ὅσους ἐπιρεασμένοι ἀπὸ τὸ κλίμα ποὺ ἐπικρατοῦσε ἐπέτρεψαν στὴ φαντασία τους νὰ δημιουργήσουν ψευδοαισθήσεις ὅπως φίλος δάσκαλος μ' ἔκανε...συναίτερο τοῦ ἐφοπλιστῆ Καρὰ ποὺ τότε δημιουργοῦσε τίς τουριστικὲς ἐγκαταστάσεις στὴ Χαλκιδική. Οἱ Ζαγοριῖοι δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦν τὸ θάρος τῆς κληρονομίας γιὰ τὴν ἀγωγή τους.

Πρέπει νὰ σημειώσω ἐδῶ ἕνα γεγονός ἐνδεικτικὸ τῆς ἀνησυχίας ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐπικρατεῖ. Κατὰ τὴν τελευταία πρόσκληση τῶν προέδρων, φίλος πρόεδρος μὲ εἰδοποίησε ὅτι κλήθηκε νὰ περάσει πρὶν ἀπὸ σύσκεψη στὰ Ἐκπαιδευτήρια Α. Σαρηγιάννη.

Θέλοντας νὰ διαπιστώσω τὰ αἰτία τῆς προσκλήσεως

πῆγα στὰ Ἐκπαιδευτήρια ὅπου ὁ κ. Α. Σαρηγιάννης μὲ ποδὲχθηκε φιλικῶτα, καίτοι δὲν γνωρίζομαστε. Στὴν ἐκδήλωσή μου «πῶς καὶ ἀπὸ ἐδῶ ὅλοι οἱ πρόεδροι», ὁ κ. Α. Σ. διαβεβαίωσε ὅτι τοὺς κάλεσε γιὰ καφέ καὶ φιλικὴ συζήτηση. Δὲν εἶχα λόγους νὰ ἀμφισβάλω καὶ σκέφθηκα πῶς ἐὰν ὑπάρχει κάποια αἰτία θὰ ἐκδηλωνόταν στὴ σύσκεψη. Σὺσκεψη ὅμως δὲν διατυπώθηκε ἀντίθετη ἀποψη ἀν καὶ μιοῦργησα τὴν εὐκαιρία.

Καὶ μὲ τὴν παραπάνω εὐκαιρία κρίνω ὅτι θὰ θορυβήσῃ πολὺ τὴν ἐρευνά μας ἐὰν ὁ κ. Α. Σαρηγιάννης ἀναλογισθῇ τὸ παράδειγμα τοῦ συγχωριανοῦ του κ. Εὐρ. Βασιλῆ μου φέρει στὴ δημοσιότητα λεπτομέρειες ἀπὸ τὸν ἀντίστοιχο γιὰ τὴν κατάργηση τῆς Ε.Κ.Π.Ζ. ὅσες δὲν ἀναφέροντο στοῦ κ. Ε.Β. καὶ τὴ δική μου.

Ἐγὼ πολὺ θάθελα νὰ μάθω καὶ τὰ παρακάτω:

1) Ὁ κ. Α. Σαρηγιάννης, σὰν ἐπιστήμονας ἐκπαιδευτὴς, γιὰτὶ ἀναμείχθηκε στὸν ἀγῶνα μας κατὰ τῆς Ε.Κ.Π.Ζ. χωρὶς ἔστω κατ' ἀρχήν, νὰ ἔλθει σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ Κοινοταρχῶν καὶ τὸν Π.Σ.Ζ. (τὸν ἀπὸ σήμερα διοικεῖ), ὥστε νὰ γνωρίσει ἀπὸ κοντὰ τίς λεπτομέρειες τοῦ ἀγῶνα καὶ τὴ σκοπιμότητα τῆς γραμμῆς ποὺ ἐκολοθούσαμε;

2) Γιατὶ δὲν συμπαραστάθηκε στὴν προσπάθειά μας; δὲν μᾶς ἀνάπτυξε τυχόν ὀρθότερες σκέψεις του, ὥστε ὅλοι μᾶς νὰ ἀγωνιστοῦμε γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Ζαγορίου μας;

3) Γιατὶ βρῆκε σκόπιμο ὅτι ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῇ νέα κίνηση τῆς ὁποίας ἀποτέλεσε καὶ ἡγετικὸ στέλεχος ἐποχὴ ποὺ χρειαζόταν ὁμοψυχία; καὶ

4) Γιατὶ ἂν καὶ δὲν καταγόταν ἀπὸ κοινότητα ποὺ ἐμπεριλαμβάνονταν στὴν περιοχὴ τῆς Ε.Κ.Π.Ζ. ὑποστήριξε ἔστω κίνηση ποὺ διάσπασε τὸν ἀγῶνα καὶ παρεγνώρισε τοὺς ἀγῶνες ἄλλων συμπατριωτῶν του ποὺ μόνον τότε ἐγίνετο καὶ ἐξενύχτησαν γιὰ τὴν δικαίωση τῶν Ζαγοριῶν. Τὸ ὅτι ἡ διάσπαση δὲν βοήθησε τὸν ἀγῶνα πιστεύω ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἀμφισβάλει. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶχαν δημιουργηθεῖ τρεῖς ὁμάδες, χωρὶς νὰ συντονίζονταν ἔστω τίς ἐνέργειές των.

α) Ἡ Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ Κοινοταρχῶν μὲ τὸν Π.Σ.Ζ. καὶ β) Ἡ Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ Κοινοταρχῶν μὲ τὸν Π.Σ.Ζ. καὶ γ) Ἡ νεοδημιουργηθεῖσα ποὺ ἐργάζονταν μὲ διαφορετικὸ τρόπο προβολῆς καὶ διεκδικήσεως τῶν κοινῶν αἰτημάτων. Σημειώνω ὅτι ἀπέτυχε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ προσπάθειά μας γιὰ τυχόν συνεργασία καὶ συντονισμό.

Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, τοῦ διαφορετικοῦ τρόπου ἀντιμετωπίστηκαν τότε οἱ ἐνέργειες φέρω τὴν ἐπιστολὴν στὴν Κινηγητικὴ περιοχὴ Κοζάκια Τρικάλων.

Ἀποψη τοῦ Π.Σ.Ζ. ἦταν νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περιοχὴ Κοζάκια καὶ νὰ ἐπισημάνουμε τὰ ἀδύνατα σημεῖα τῆς ἐποχῆς ὅστε νὰ τὰ παρουσιάσουμε σὰν ἀδιέσιτες ἀποδείξεις τοῦ ἰσχυρισμῶν μας κατὰ τίς ἀναμενόμενες διαπραγματεύσεις ποὺ δὲν ἄργησαν νὰ ἀρχίσουν.

Ἀντίθετα οἱ ἄλλες ὁμάδες ἀκολούθησαν διαφορετικὸν τρόπο ὥστε ἡ Ε.Κ.Π. Κοζάκια νὰ ἀποτελεῖ τὴ θάση τῶν ἀγῶνα τους. Γιατὶ μὲ τίς λεπτομέρειες ποὺ ἐνεπλάσαν τοὺς διέφυγε τὸ βασικὸ μας αἷτημα «Ἐπανεξέταση τῆς Ε.Κ.Π.Ζ.».



◆ Στὸ ἐπόμενο: ΠΡΩΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ — ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ — ΚΟΖΙΑΚΑΣ — ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ — ΕΠΙΣΚΕΨΗ Γ.Α.Δ. — ΤΡΙΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ — ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ — Η ΤΕΛΕΤΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΕΤΣΚΟΣ

(1908 - 1981)

Γενήθηκε στὸ Μεσοβούνι. Ἀσχολήθηκε συστηματικὰ μὲ τὴν πεζογραφία. Ἐξέδωσε ἔντεκα τόμους μὲ διηγήματα, μυθιστορήματα, θεατρικὰ ἔργα, ὅπου ἱστορεῖ κυρίως τὴ ζωὴ ἀνθρώπων τοῦ μόχθου. Τὸ ἔργο του διαπνέεται ἀπὸ ἐντονα ἀντιπολεμικὰ αἰσθήματα καὶ τοποθετεῖται ἀφηγηματικὰ σημαντικὸ μέρος του στὸν πόλεμο τοῦ '30 ἢ στὴν κατοχὴ. Ἡ γραφὴ του κάπως πρόχειρη μὲ διδακτικὲς προθέσεις, μὰ κἀὼ ἀπὸ τίς ὁποιες ἀδυναμίες τῆς πάντα ξετυλίγεται ἀδίστατα ὁ μύθος — ἔστω καὶ ἀπλοϊκός — ὁφασμένος ἀπὸ τίμιες προθέσεις. Τὰ διηγήματα ποὺ ἀνθολογοῦμε μαρτυροῦν περὶ τούτου.

Ὅταν ἔοβνε ἡ ἐλπίδα

Ἐνας χαμηλὸς μαντρόποχος χάριζε τίς αὐλὲς τους. Κι' ὅταν τὸ πρῶτο ἀνοιγαν τ' ἀντικριστὰ παραθύρια τους, καλημερίζονταν μ' ἀγάπη. Εἶχαν χηρέψει κι' οἱ δύο τους, ἡ μιὰ στὰ τριάντα τῆς χρονίᾳ κι' ἡ ἄλλη στὰ τριανταπέντε. Νιὲς κι' ἄμφω οἱ κακώχτες. Μόνο ποὺ ἡ θενία, ἡ μεγαλύτερη, ἀνακουφίζονταν κι' εὕρισκε παρηγοριά στὴ μαύρη μοναξιά τῆς φροντίζοντας καὶ καμαρώνοντας τίς τρεῖς ὀρφανὲς θυγατέρες τῆς, ποὺ ἦταν ὅλες τους νοικοκυροῦλες, φρόνιμες, καλὸσυνεῖτες καὶ ντροπαλές.

Ἡ καμένη ἡ Μαρία εἶχε ἀπομείνει ὀλομόναχη. Ὁ μοναχογιὸς τῆς ὁ Ἀντρέας χάθηκε στὸν πόλεμο. Τὸ ἐπιστολὴν γράμμα ποὺστεῖλε τὸ Ἰνστιτούτο ὅτι «ὁ υἱὸς τῆς ἔπασεν ἡρωικῶς ὑπὲρ...», ὁ θεὸς τῆς ποὺ ἦταν καὶ πρόεδρος δὲν τῆς τὸ ἔδωσε. Τῆς εἶπε ὅτι ὁ Ἀντρέας θρίσκειται ἀγμῶντος στὴν Ἰταλία. Ὅταν ἄμω τῆς ἔδωκαν σύνταξη σὰν θύμα πολέμου, τότε κατὰ μυστήριον καὶ τὴν ἔβλεπαν τὰ φίδια, ἀλλὰ πάλι ὁ πρόεδρος δὲν τῆς φανέρωνε τὴν ἀπόφαση συνταξιοδότησῆς καὶ τὴν καθήρρισε. Εἶναι προσωρινή, τῆς εἶπε, ὅσο νὰ γυρίσει μὲ τὸ καλὸ ὁ Ἀντρέας. Πίστεψε καὶ δὲν πῶστεψε. Ὁ ἄνθρωπος ἄμω εἶναι ἔτσι πλάσμενος, ποὺ καὶ στίς πιὸ δύσκολες στιγμὲς καὶ τότε ἀκόμα ποὺ ὀλοφάνερα γίνεαι κάθε ἐλπίδα, νάπορ σμένει καὶ νὰ ἐλπίζει.

Προσπαθοῦσε νὰ μὴ δώσει ποτὲ κακὸ στὸ γοῦ τῆς. Κι' ἂν καμιά φορὰ τῆς ἐφίγγαν τὴν καρδιά θλιβερά προσηνύματα, τὰ ἀπόδιωχνε κι' εὕρισκε ἀνακούφιση στὴ θανάσι δουλειά καὶ στὴ φροντίδα νὰ βρεῖ ὁ γιὸς τῆς σὰ γυρίσει, μιὰ ζηλευτὴ περιουσία κι' ἕνα σπίτι καλὸ καὶ νοικοκυμένο.

Ὁ μπάμπας τῆς ὁ πρόεδρος παρακάλεσε ὅλους στὸ χωριό, τριάντα οἰκογένειες ἦταν ὅλες κι' ὅλες, νὰ μὴ ξεφύγει κανεὺς τὸ μεγάλο μυστικόν. Κι' ὅλοι τους σῶπασαν. Ἦταν συμπληθητικὴ γυναίκα ἡ Μαρία καὶ τὴν ἀγαποῦσαν.

Πολλὲς φορὲς ἄμω ἡ στοργή, ἡ φροντίδα καὶ τὸ θερμὸ ἐνδιαφέρον τῶν χωριανῶν, τὴν ἔδωκαν σ' ἀντήρυες καὶ παράξενες σκέψεις. Μὰ καὶ πάλι ἡ ἐλπίδα τὴν ἀναζωογονοῦσε.

Κοιτοῦσε τίς τρεῖς θυγατέρες τῆς γειτόνισσας καὶ τίς καμαρώνε. Κεῖνη ἡ μεγάλη ἡ Βασιλικὴ τῆς εἶχε μπεῖ τόσο στὴν καρδιά, ποὺ ὅταν τὸ κορίτσι τὴν ἐκράζε «μὰνα Μαρία!...», χτυποῦσε ἡ καρδιά τῆς ἀπὸ συγκίνηση.

Μιὰ μέρα μεγαλοδῶμαδο ἦταν, γιὰ Τετάρτη γιὰ Πέμπτη, ἀκούμπει στὸ χαμηλὸ ὄμορ καὶ φώναζε τὴ γειτόνισσα.

— Βγενία!... Βγενούλα!...

— Ὅρσε, Μαργουλά!... Ἀπολογίσθηκε ἡ ἄλλη θγαλόντας στὴν αὐλή.

— Ἐβλεπα καλὸ ὄνειρο, Βγενία μου... Θὰ γυρίσει ὁ Ἀντρέας μου!... Ἄν δὲν εἶν' ἐδῶ μεθαύριο στὴν Ἀνάσταση, ὡς τοῦ Θεοῦ θάνατος ἔχως ἄλλο...

Τὸ πρόσωπό τῆς ἔλαμπε καὶ τὰ μάτια τῆς ἀστραφταν ἀπὸ εὐτυχία καὶ ὁλοφάνερα ὅλες τίς λεπτομέρειες τοῦ ὁνείρου.

Ἡ ἄλλη ποῦερε τὸ τρομερὸ μυστικὸ καὶ τὸ μεγάλο κατμὸ τῆς κα-

φοιμένας, ἔκανε πῶς χάρισε καὶ χαμογέλασε καλὸκαρδα.

— Μαυράρι, Μαριγούλα μου, νὰ βγεῖ ἀληθινὸ τ' ὄνειρό σου!... Μαυράρι!...

— Καὶ ἔβρεις τί συλλογίστηκε, γειτόνισσα; Ὁ Ἀντρέας μου κι' ἡ Βασιλικὴ σου, θὰ γίνουν τὸ πιὸ ταυριαμένον ἀντρόφυγο, ἂν ἔσπεργες. Σοὺ τὴ γηρεῦν ἀπὸ τώρα τὴν ὁμορφονιά σου...

— Ἀς ἔρθει μὲ τὸ καλὸ ὁ γιὸς σου, Μαρία μου, κι' ὅλα θὰ γίνουν.

★

Τὸν ἄλλο χρόνο, δευτέρη μέρα τοῦ Πάσχα ἦταν, ποῦγινε ὁ γάμος τῆς Βασιλικῆς μ' ἕνα λευκὸπαιδὸ τοῦ χωριοῦ. Τῆς Μαρίας πολὺ τῆς στοίχισε. Ἀλλὰ δὲν τῶδεξε. Ἐπνίξε τὸν πόνο μέσα κι' ἔδωσε ἀνοιχτόκαρδα τὴν εὐχὴ τῆς στὴ γειτόνισσα καὶ στὰ νιόπαντρα.

— Βγενία, τῆς εἶπε ἐν' ἀπομεινέμω, ποὺ καθόντουσαν στὴ ρούγα τοῦ σπιτιοῦ, ἐὺ ἔβρεις ὅλα τὰ ντέρτια μου, τοὺς καημούς μου κι' ὅλες τίς φουρτούνες τῆς ψυχῆς μου. Νιὲς χηρέψαμεν... Ὁλημερὲς ἐλεπόμενταν, λέγαμεν τὸν πόνο μας καὶ πασιζάμεν μοναχὲς μᾶς νὰ παρηγορηθοῦμε καὶ νὰ κάνουμε κουράγιο... Ἡ ἀλήθεια εἶναι, σεκλητέστηκα ποὺ δὲν ἔκανα νύφη τῇ Βασιλικῇ, ἀλλὰ δὲ μπορούσε νὰ γίνεαι κι' ἀλλιῶτικα. Νὰ ποὺ ὁ γιὸς μου ἀργεῖ νὰ γυρίσει... Ἀλλὰ κι' ὁ Χρῆστος εἶναι καλὸ παιδί, ἴδιος ὁ Ἀντρέας μου. Νὰ ζήσεις νὰ τὰ χαίρεσαι καὶ νὰ φτυχίσεις νὰ δεῖς καινούρια κλωνάρια...

Τῆς χούφτασε τὰ χέρια καὶ πᾶσιξε μὲ θερμῇ.

— Ἡ Ἀννούλα σου ἄμω εἶναι δὲχ' μου!... Μὴ μοῦ πεῖς ὅχι... Ὁ Ἀντρέας μου θὰ γυρίσει. Καὶ θὰ συμπεθεριάσουμε καὶ θάμαστε σὰν ἀδερφός. Ἀκούς Βγενία μου;

Τὰ μάτια τῆς εἶχαν βορκαῖσε καὶ περῶμεν μ' ἀγωνία ν' ἀκούσει τὸν καλὸ λόγο ἀπὸ τὰ χεῖλια τῆς γειτόνισσας.

Ἡ ἄλλη, πιέζοντας τὸν ἑαυτὴ τῆς νὰ μὴ προδοθεῖ πῶς καὶ τὸ δεῦτερο συνοικέσιο εἶναι καταδικασμένο, τῆς χαμογέλασε σκουπίζοντας δασυτικὰ τὰ καυτὰ δάκρυα ποὺ κύλησαν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς.

— Ναι, Μαρία μου, θὰ συμπεθεριάσουμε... Κάνε ὑπομονή...

Ἐνα ἀστραμα ἐλπίδας φώτισε τότε τὰ νοστιμένα μάτια τῆς καὶ τὸ χλομὸ πρόσωπό τῆς πῆρε χαρούμενη ὄψη.

— Φχαριστῶ, Βγενία!... Φχαριστῶ!...

★

Πῶλοι ἀνοιξη. Ἐβγα Ἀπρίλη. Καθισμένος στὰ πεζούλια τῆς ὀξώπορτας οἱ δύο χαροκαμένες φιλενάδες κουδεντιάζον ὅπως πάντα. Ἡ μιὰ ἦταν χαρούμενη, δίχως βέβαια νὰ τὸ δείχνει, ποὺ πάντρεψε μ' ἕνα καλὸ παιδί καὶ τὴ δευτέρη κόρη τῆς, τὴν Ἀννούλα.

— Μάρτυράς μου ὁ Θεός, Βγενία μου, δὲ μοῦ κακοφάνηκε. Τὰ θηλυκὰ πρέπει νὰ φεύγουν στὴν ὥρᾳ τους. Δὲν κάνει νὰ γουρμάζουν ποιά... Ἀλλὰ τὴ Μάρθα σου τὴν καπαρώνω ἀπὸ τώρα. Θὰ τὴν κράζω κιόλας «νύφη μου!...». Ὅσο ν' ἀξήσει ἄμω ἀκόμα, θὰ γυρίσει κι' ὁ Ἀντρέας μου. Θὰ κάνουμε χαρὰ παλιοκαιρίσια. Δὺς τακίμα κλωνόμενα θὰ φέρω. Καὶ τὰ δύο βαένια μου τάχω ντέρτα ἀπὸ παλιοχρόνια κρασί! Τ' ἀμπάρια μου φίσκα ἀπορρο σπάρει γιὰ νύστημα καρβέλια! Ἀσε καὶ τὰ μαντάρια γιὰ τίς σοῦδες! Τοκουδερτο γλεντοκόπι θὰ γένει στίς γιορτὲς τοῦ Ἀντρέα μας καὶ τῆς Μάρθας μας!...

— Ναι, Μαρία μου, ὅπως τὸ πεθυμῶς θὰ γένει χρυσὴ μου. Μόνο νάμαστε καλά...

— Θάμαστε, Βγενία, θάμαστε!... Βλέπω καλὰ ὄνειρα τὸν τελευταῖο καιρό.

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι τῆς σὰ νὰ ντροπιάσει καὶ πᾶστεψε χαμηλόφωνα.

— Μιὰ γυρτίσσα μούριξε τὰ χερτὰ καὶ φούπε εὐχάριστα μελλόνμενα. Φουλτοῦρηξε ἡ καρδιά μου, Βγενία μου. Ἐχω μεγάλες ἐλπίδες. Νὰ χαροῦμαι κι' ἐμεῖς οἱ καφερές, ποὺ τόσο ἀσπάρδα μᾶς χτύπησε πᾶνω στὴ νύχτη μας ὁ χάροντας...

★

Στὸ ἀρραβωνιάσματά τῆς τρίτης κόρης, ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ἡ Μαρία συγγιλονίστηκε καὶ δὲν τῶδεξε. Ἐβλεπε κρυφὰ, καὶ τὰ βράδια μοιρολογοῦσε σουθὰ, δίχως νὰ τὴν ἀκούει κανεὶς. Ἀλλὰ στὸ γάμο παρυστάθηκε κι' αὐτὴ σὰ μάνη δίπλα στὴ Μάρθα τὴ νύφη τῆς, ὅπως ἔλεγε.

Ζώμωσε φιλοσητισμένα ἄσπρα καρβέλια γιὰ τὸ μεγάλο τραπέζι τῆς χαρᾶς. Ἐβλεπε κἀνούλα στὸ βαένι καὶ κουδάλιζε στὴ γειτόνισσα

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 14η ΣΕΛ.

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟΥ Κ. Κ. ΒΑΡΖΩΚΑ

Σαρακατσάνιο διασκευαστινὸ τραγούδι

Τὸ παρακάτω παλιὸ δημοτικὸ τραγούδι, εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ διασκευαστικὰ τραγούδια πῶν Σαρακατσάνων. Τὸ τραγουδοῦσαν σὲ «σδιαφέτια» δηλ. στὰ «χαρούμενα πρᾶπξι»· σὲ χαρές, ὀνομασίες, γι-ορτές κ.λπ. Μέσα στὰ στρόγγυλα ἀχυρένια «Κονάκια», τόσο ὥραια στὴν ἐμφάνισή τους, ποὺ φάνταζαν σὰν ψεύτικα μεγάλα μανιτάρια, στίς ἑ-μορφες «σναιδές» κοντὰ στὸ δάσος, δίπλα σὲ κάποια ἄρροσῆ πηγή. Τὸ τραγουδοῦσαν «ἀντικρυστά», σὲ δυὸ παρέες ἢ μιὰ ἀπέναντι στὴν ἄλλη, ὅπως ἔτρωγαν στίς μακρινές χαμηλές «τάβλες». Πρὸςέχαν νὰ μὴ λαθεύ-ουν». Ὅποιος λάθευε σκωνόταν καὶ κερνοῦσε κρασί στὴν παρέα.

Τὸ ἄκουσα γιὰ πρώτη φορά στὸ «Κονάκι» τοῦ ἀρχιεπίσκοπου Λία - Βαγγελῆ πᾶνω στὰ «κονάκια τοῦ Τζάρτζα». Ἦταν 20 Ἰουλίου 1924. Γιόρταζε ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ λῶγῳ τῆς φιλίας, ποὺ εἶχαν μὲ τὸν παπ-ποῦ μου, τὸν εἶχε προσκαλέσει στὸ «σδιαφέτι» καὶ γιὰ νὰ «ἐγῆλῃ» τὴν Ἐκκλησίαν στὸ Παρακλήσι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, κοντὰ στὸ δά-σος τοῦ «Ρογκοῦ» πᾶνω ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο, σὲ μιὰ ὥρα ἀπόστασι ἀπὸ τὸ χωριὸ μου τὸ Καπέσοβο. Πρῶτ, πρῶτ φθάσαμε στὰ «Κονάκια» εἰμα-στε τρεῖς: ἐγὼ μικρὸς 12—13 χρόνων, ὁ παπποῦς μου καὶ ὁ Παπαθου-κιδιώδης ἀπὸ τὸ χωριὸ μας. Μὲ πολὺ φόβο πληράσαμε. Ἐγὼ ἔτρεμα, κα-θὼς ἄκουγα τὰ συνεχῆ ἀλιχτήματα τῶν φοβερῶν «μολοσσῶν». Ἀγρια καὶ φοβερά, δεμένα στὰ μικρὰ καλύβια τους τὰ μεγαλόσωμα σκυλιά, ἔ-δειχναν τὰ δόντια τους καὶ τρώμαζαν τοὺς ἐπισκέπτες. Στὴν μικρὴ πέ-πρινη Ἐκκλησιόουλα μὲ τίς λίγες εἰκόνες στὸ ἀπλὸ ξύλινο «τέμπλο» ἀν-τηχοῦσε ἡ γλυκεῖα φωνὴ τοῦ παπποῦ μου: «Ὁ ἑσσαρκος ἄγγελος τῶν Προφητῶν ἢ κηρίσι...». Οἱ Σαρακατσάνοι μὲ τίς κατακάθαρες ἄσπρες τους μπουραζάνες καὶ τὰ ἄσπρα σὰν μικρὲς φουστάνιλλες μανίκια, πᾶ-νω ἀπὸ τὴν κεντημένη, στὸ τέλος, φανέλλα τους, σταυροκοπιῶνταν μ' εὐλόγια. Οἱ Σαρακατσάνισσες καὶ οἱ βλαχοπούλες σὲ μιὰ «ἀκροῦλα» σκωφτές ἄκουγαν σὲ «ἐκστασι» τὴν γλυκεῖα φωνή.

Μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν στρώθηκε πλούσιο τραπέζι, στὸ «Κονάκι» τοῦ Ἀρχιεπίσκοπου καὶ «Γιόρταζε». Καὶ τί δὲν εἶχαν στὸ τραπέζι: ἄρ-χισαν μὲ τσιμποῦρο καὶ μεζέδες, ὕστερα ἦρθε τὸ ψητὸ ἢ «σκοτάπτα»—ὁ «τσουρβάς», τὸ γαλοῦρι, τὸ γιαούρτι τῆς σακκούλας καὶ τέλος τὸ φρέ-σκο τυρί, ποὺ τόκοβαν ἀμέσως, ὅπως τόδοζαν ἀπὸ τὴν «τσαντήλα». Τὸ τραπέζι κρατοῦσε πολὺ. Θυμῆθηκαν τὴν ἀρχαία Ἑλλην. Ἱστορία ποὺ μᾶς εἶχε πεῖ ὁ δάσκαλος: ὁ Ἀνδρέας. Πῶς ἔτρωγαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ φαν-ταζοῦν πῶς τὸ ἴδιο γινόταν καὶ ἐδῶ. Φαί, πιστὸ ἄφθονο, καὶ γλέντι-τρικουδέρο. Ὅργανα δὲν εἶχαν ἀλλὰ ὅλοι τους τραγουδοῦσαν μὲ ἕνα κέφι ἀνεξάντλητο. Στὸ τραπέζι ἦταν ὅλοι ἄντρες, οἱ γυναῖκες ἐκτὸς ἀ-πὸ ἐκείνες ποὺ ὑπηρετοῦσαν, ἦταν σὲ ἄλλο «κονάκι», ὅπου ἔτρωγαν καὶ ἔπιναν καὶ αὐτές. Τραγουδοῦσαν διάφορα τραγούδια: Τῆς ξενιτιᾶς τῆς ἀγάπης, κλέφτικα καὶ πολλὰ ἄστυα καὶ ὀρισμένα πολὺ τοιμηρά.

Ἦνας ἀρχινοῦσε καὶ τὸν ἀκολουθοῦσε ἡ πλευρὰ του, ἔπειτα τὸ ἐ-παναλάβαινε ἡ ἄλλη πλευρά. Τὸ κρασί στὸ ἀσπί (Καπεσοβίτικο παλιὸ κρασί) λιγότευε σιγὰ σιγὰ, ἀλλὰ τὸ κέφι ζωντάνευε, ὥσπου στὸ τέ-λος ἄρχισε ὁ χορὸς. Μὰ τί χορὸς ἦταν ἐκεῖνος! Ἀργός, βαρὺς, «στὰ τρία κι ἕνα», τὸ ἴδιο ὄχημα τὸ ἴδιο τραγούδι. ὅλοι. Πῶς μοῦ φάνταζαν σὰν γίγαντες σὰν παλαιοί, παραμυθένιοι φανταστικοὶ ἄνθρωποι... Τότε βγήκαν ἀπὸ τίς κρυφὲς τὰ «μιάλινχε» καὶ ἄρχισε ἕνα ξέφρενο πανηγ-γύρι... Τὸ τοῦφεϊδὶ τοὺς συνέφερε κάπως καὶ σιγὰ σιγὰ ἔπεσε ὁ ἰστρος.. Ὁ ἦλιος κόντευε νὰ βασιλέψῃ κάτω στοῦ «Μακρᾶλέξη» ὅταν ὁ παπ-ποῦς μᾶς ἔκαμε νόημα νὰ φύγουμε γιὰ τὸ Καπέσοβο. Ὁ «μιοσχόλαχος» ἔτσι ἦταν τὸ «παρατσούκλι» τοῦ τσέλιγκα Λία - Βαγγελῆ, γιὰτὶ πραγ-ματικὰ ἦταν ἕνας ὑπέροχος ἄντρας, μᾶς ξεπροβόδησε, ἀπὸ πρῶτα ἔ-δωσε «φιγάλο» στὸν παπποῦ καὶ τὸν παππά, μᾶς γράμισε τὸ σακκούλι μὲ φαγώσιμα καὶ μοῦ ἔδωσε «ζαχαρικά» καὶ τέσσερα χάρτινα «κεντητάλε-πτα». Ἀπὸ τότε πέρασαν 58 χρόνια καὶ ἡ μνήμη ποὺ ἔχει ἀνάδρομη-φορά, μοῦ τὰ ξανάφερε στὸ μυαλὸ μου καθὼς ἔρχηκα στὰ παλιὰ μου χειρόγραφα τοῦ τραγούδι αὐτοῦ ποὺ τὸ ἄκουσα σὲ κείνο τὸ τραπέζι.

Δὲν ξέρω ἂν τὸ τραγουδοῦν σήμερα οἱ Σαρακατσάνοι, ἀλλὰ πολὺ

θὰ τώθελα νὰ μᾶς θυμίσῃ κάποιοι καὶ ἄλλα παρῶνα ἑαυτοῦ τραγούδια ποὺ κοντεύουν νὰ ξεχαστοῦν.

Η ΠΕΡΔΙΚΑ ΣΤΟ ΚΛΟΥΒΙ (καθιστικὸ ἀντικρυστὸ)

Μιὰ πέρδικα ζουγραφιστὴ, μιὰ πλουμιστὴ τρυγὸν
Κι' ὁ κυνηγὸς πέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
Κι' ὁ κυνηγὸς τὴν κυνηγᾷ παλεύει νὰ τὴν πιάσῃ
Κι' ἡ πέρδικα τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
Κι' ἡ πέρδικα ζαλίστηκε στὰ χέρια τοῦ κυνηγῆται.
Τὴν ἔπιασε τὴν πλάνησε καὶ στὸ κλουβὶ τὴν βάζει.
τὴν πέρδικα τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
τὴν πέρδικα τὴν πλουμιστὴ τὴν ἀνθρολαλοῦσα.
Πῶχει πλουμποῦδα - τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
Πῶχει πλουμποῦδα στὸ λαμπρὸ πλουμποῦδα στὸ καρδί.
κι' στὸ κλουβὶ τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
κι' στὸ κλουβὶ τὴν ἔβαλε γιὰ νὰ τὴ ζευγαρώσῃ
κι' σκανταλιέ - τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
κι' σκανταλιέται τὸ κλουβὶ κι' φεύγῃ ἡ πέρδικα.
Παίρνει τὰ πλά, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
Παίρνει τὰ πλάγια φάχοντας καὶ τὰ δονὰ ρωτώντας
Μὴν εἶδεταν, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
Μὴν εἶδεταν τὴν πέρδικα τὴν χυλοπολυμισμένη.
Πῶχει πλουμποῦ - τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
Πῶχει πλουμποῦδα στὸ λαμπρὸ πλουμποῦδα στὸ καρδί.
Πέρα στὰ πλά - τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, τέρ, κί δά, κί πῶς κί.
Πέρα στὰ πλάγια πέρασε ἔρχηκε τὴ συντροφιά τῆς κ.λ.κ.λ.

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

«Ζαγόρι μας» περῆσαν
χιλὶο τραγουδιμένο.
Σ' εἰδεῖται ὁ πολιτισμός.
Γίνε εὐτυχισμένο.

Πρόσωπα ὅλοι ἐγγράμματοι
σοῦ πῆραν τὴ φροντίδα
Νὰ σ' ἀξιοποιήσουν
Βγάλαν ἐφημερίδα.

Ἀνάγκες ἦθη κι' ἔθιμα
Νὰ τὰ δημοσιεύσουν.
Στὰ ἔξανα καὶ στὰ μακρινά.
Ὅλοι νὰ τὰ μαθαίνουν.

— Τὸ τραγούδι αὐτοῦ τοῦ Κ. ΚΑΨΑΛΗ τραγουδήθηκε φέτος ἀπὸ τὸ ΤΣΙΑ μὲ ἐξαιρετικὸ ἐνθουσιασμό.

ΕΡΗΜΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Τί θέλαν καὶ σὲ χτίσανε
χωριὸ μου ἐδῶ ἐπάνω
νὰ σὲ θερίζει ὁ βορίδς
ὁ νότος νὰ σὲ δέρει.
Τί θέλαν καὶ σὲ στήσανε
σ' αὐτὴν τὴν ἀστοράχη
πῶχων τ' ἀγρία τίς φωλιές
ράχη μὲ πέτρες ράχη.
Χωρὶς νερό χωρὶς ψωμί
δίχως καμμιὰν ἐλπίδα
μονάχα γιὰ νὰ ἔβρουμε
πῶς ἔχουμε πατρίδα.
Σ' ἀρμάτωσαν σὲ σόλισαν
μὲ χίλια δυὸ στολίδια
ὄχτῳ ἐκκλησιᾶς ἐστήσανε
σχολεῖα καὶ μοναστήρια.
Ἐχτίσανε ἀρχοντικά
γιὰ νὰ ζηλεύουν ὅλοι
σὲ κομαρώναν τὰ χωριά
χαίρονταν τὸ Ζαγόρι.
Τίς βρῖσες τίς πεντάμορφες,
πελεκητές κομάρες,
πεζούλια γιὰ νὰ κάθονται

κόρες καὶ ἀρεντόδες.
Ποῦ πήγαν οἱ ἀρχόντες
τί γίναν οἱ κυρδοὶ
τὰ πλοῦτα σὰς σκορπίους
ρημόξαν οἱ νοντοὶς.
Κατὰρὰ θά σοῦ δώσανε
οἱ πρῶτοι ἀρεντόδες
νὰ μὴ καθῶσαν ὀδόντες
σ' αὐτές σου τίς κορδοὶς.
Πίκρες πολλές μὲς πῶς
ποτήρια τὸ φαρμάκι
ἐμὰς ἐδῶ ποὺ μένουμε
καταραμένη ράχη.
Πικρὸ ψωμί μὲς πῶς
γί' ἰδρώτα καὶ μὲ αἶμα
γιὰτὶ πολὺ ἀνάστανε
τίς πέτρες σου καὶ πόνα.
Κάθισε τώρα ἐρῶμα
κοίτα τὸ Ζαγόρι.
τὸν Στῆφορ κοίτα γόνιμα
Πῶς ρήμασε Τσερόβρι
Νηολέξες Ἐρμῆς
Ἐλαφότοπος Ἰωνῶν

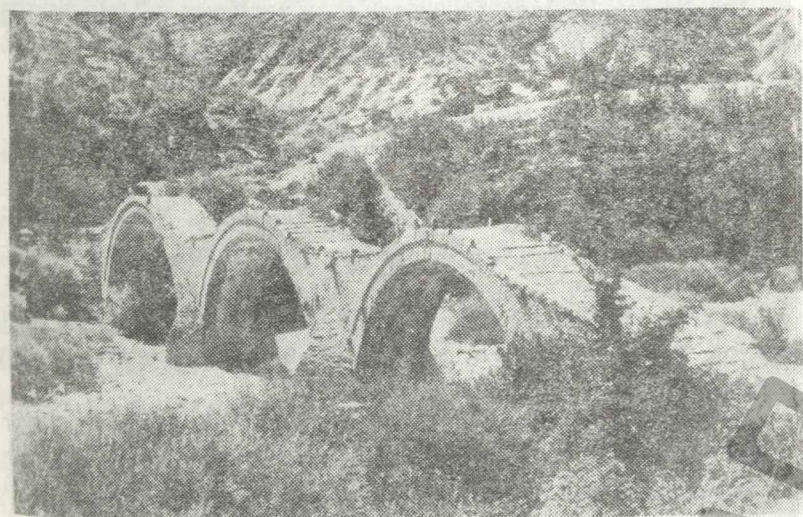
ΟΙ ΠΛΑΚΙΔΑΙΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΥΚΟΥΛΙ
(Μιὰ πολὺ εὐεργετικὴ Ἠπειρωτικὴ οἰκογένεια)

Β'

ΑΛΛΕΣ ΕΥΕΡΓΕΣΙΕΣ ΤΩΝ ΠΛΑΚΙΔΑΙΩΝ

Δὲν ἦταν μονάχα ἡ παραπάνω εὐεργετικὴ χειρονομία τοῦ Εὐγένιου Πλακίδα τὸ μοναδικὸ ἔργο εὐποιῆς αὐτοῦ τοῦ Κουκουλιώτη πρὸς τὰ Γιάννινα. Ὅταν χτίζονταν ἡ Ζω-σιμαία Σχολή (ποὺ λέγεται «Παλιὰ Ζωσιμαία» σήμερὰ) κατὰ τίς ἀρχές τὸν αἰῶνα μας, ὑπῆρξεν σημαντικὸς ἐνισχυ-τῆς στὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργο μὲ σοβαρὸ χρηματικὸ ποσό. Λέ-νε πῶς προσφορά τοῦ στὸν ἔρανο, ποὺ γίνηκε τότε, ἦταν πάλι 1.000 λίρες. Τὸ γράφω αὐτὸ μὲ κάποια ἐπιφύλαξη, γι-ατὶ δὲν εἶμαι σίγουρος γιὰ τὸ σωστὸ ποσό, ἐπειδὴ δὲν μπό-ρεσα νὰ ὀρθῶ τοὺς σχετικούς κατalogους ἀπὸ τὴν τότε ἐ-ρανηκὴ ἐπιτροπὴ, στὴν ὁποία Γραμματέας ἦταν ὁ Νέστο-ρας Γεωργίτης, δικηγόρος ἀπὸ τὴ Ζωντήλα - Ζαγοριόυ. Τὴν ἴδια ἐποχὴ τότε μὲ δικὰ του ἔξοδα ὁ Εὐγ. Πλακίδας ἔφικε στὸ μαρμαρίνο τέμπλο στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀρχι-μαντρεῖο στὰ Γιάννινα, ἀφιέρωσε δὲ καὶ διάφορα ἐκκλη-σιαστικὰ ἀντικείμενα στὴν Ἀγία Αἰκατερίνη. Πέρα δὲ ἀπ' ὅλα αὐτὰ, ἄφησε καὶ εἰδικὸ κληροδότημα στὴ Μητρόπολη γιὰ θρησκευτικούς σκοπούς.

Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ Κουκούλι, τὸ χωριὸ του, στάθηκε με-γάλος εὐεργέτης ὁ Εὐγένιος Πλακίδας. Μὲ διαθήκη του ἄφησε 20.000 φρ. Χρυσὰ (δηλαδὴ 1.000 λίρες) στὸ Κουκού-λι γιὰ κοινοτικὰ ἔργα καὶ συντήρηση τῆς ἐκκλησιᾶς. Ὁ πατέρας του ὁ Ἀντρέας Πλακίδας χάρισε στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Κουκουλιῦ πολὺτιμο ἐπιτάφιο, ποὺ τὸν ἔκλειψαν ἱερό-



Καλογερικὸ ἢ Πλακίδα

ὅλοι στὰ 1937, πολὺτιμα δισκοπότηρα, σταυρούς, Χρυσὰ Εὐαγγέλια καὶ ἄλλα. Ὁ ἴδιος αὐτὸς ὁ πατέρας του μαζί μὲ τὸν ἀδερφὸ του Ἀλέξιο ἔφτιαξαν κατὰ τὸ 1865 τὸ Τρίτοξο γεφύρι τοῦ Κουκουλιῦ καὶ γι' αὐτὸ ἀπὸ τότε αὐτὸ πῆρε καὶ τὸ δεύτερο νεώτερο ὄνομα τοῦ «Πλακίδα». Τὸ γεφύρι αὐτὸ τὸ ἐπισκεύασε πάλι στὰ 1912 ὁ Εὐγένιος Πλακίδας.

Ἀλλὰ δὲν ἦταν μονάχα αὐτές οἱ εὐεργεσίες τῆς οἰ-κογένειας Πλακίδα πρὸς τὸ Κουκούλι, καὶ τὰ Γιάννινα. Ἡ οἰ-κογένεια αὐτὴ στάθηκε πολὺ εὐεργετικὴ καὶ πρὸς τὴ με-γάλη μας πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα, κατὰ ποικίλους τρόπους: Ὁ ἀδερφὸς τοῦ Ἀνδρέα, ὁ Ἀλέξιος Πλακίδας, ταξι-δεύονταν κι' αὐτὸς στὴ Δακίκα καὶ εἶχε γίνε πολὺ πλούσιος. Καὶ αὐτοῦ οἱ εὐεργετικὲς χειρονομίες πρὸς τὸ Κουκούλι καὶ πρὸς τὸ Ἔθνος μεγάλες. Αὐτὸς ὁ Κουκουλιώτης διάθε-σε κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδας σοβαρὰ χρηματικὰ ποσὰ γιὰ διάφορους ἐθνικούς καὶ κοι-

νωνικούς σκοπούς. Ἐχει συνδράμει οικονομικὰ γιὰ τὸ χτί-σιμο τῆς ἐκκλησιᾶς τῆς Μητρόπολης τῆς Ἀθήνας. Ὅταν δὲ τελείωσε αὐτὴ, τὴν πλούτισε μὲ πολὺτιμα ἐκκλησιαστι-κὰ ἀντικείμενα. Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ ἂν θέλει ἄς διαβάσει κανένας ὅσα γράφτηκαν στὴν ἐφημερίδα «Αἰὼν» (6-10-1848) μὲ τίτλο: «Δωρεὰ τοῦ ἐν Ὁδῶσῳ φιλογενούς Κυ-ρίου Α. Πλακίδα Σπαθάρη εἰς Μητρόπολιν Ἀθηνῶν». Γιὰ τίς ἐθνικὲς εὐεργεσίες τοῦ Ἀλέξ. Πλακίδα τὸ περιοδικὸ «Πανδώρα» τοῦ περασμένου αἰῶνα) στὸν 17ο τόμο του (σελ. 288) ἔγραφε:

«...Καὶ ὁ ἐξ Ἠπειροῦ δὲ Ἀλέξ. Πλακίδας, ἀποθανὼν ἐν Δακίκα, ἀφῆκε δέκα χιλιάδας φλωρίων ἢ 130.000 δραχμῶν εἰς τὸ Ἔθνος, καθικετεύσας τὸν βασιλέα νὰ διαθέσῃ αὐτὰς εἰς φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Ἡ ἐφημερίδα «Ερμούπο-λις» (13-8-1866) γι' αὐτὸν τὸν εὐεργέτη ἔγραψε τότε τὰ ἐ-ξῆς: «Ὁ χρηστὸς καὶ ἐνάρετος ὁμογενὴς Ἀλέξ. Πλακίδας ἐκ Ζαγοριῦ τῆς Ἠπειροῦ, ἀποβιώσας ἐν Ἰασιῶ τῆς Μολ-δαυίας, ἐκκληροδότησε πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Ἡ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία του ἀνεβαίνει εἰς δέκα περίπου χιλιάδας αὐστριακῶν... Ἰδοὺ μέρη τινὰ τῆς διαθήκης του: «Τὸ δεύτερον μερίδιον τῆς πε-ριουσίας μου, κινητῆς τε καὶ ἀκινήτου ὅση ἤθελεν ἐκκαθα-ρισθῇ, τὸ ὁποῖον λογαριάζω, ὅτι πρέπει νὰ ὑπερβῇ τὰς δέ-κα χιλιάδας φλωρίων αὐστριακῶν, καταλείπω μετὰ τὸν θά-νατόν μου εἰς ὄφελος τοῦ Ἑθνους μου, ἥτοι τῶν Ἑλλήνων. Τὰ χρήματα αὐτὰ θέλωσι κατατεθῇ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἑθνικὴν Τράπεζαν, ὁ δὲ ἐτήσιος τόκος αὐτῶν θέλει δαπα-νᾶται πρὸς ὄφελος τῶν πτωχῶν καὶ ἄπορων Ἑλλήνων».

Ἀλλὰ πρὶν ἀκόμα τελειώσει ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Μητρό-πολης τῆς Ἀθήνας, εἶχε δωρήσει σ' αὐτὴν ἀρκετὰ μεγάλης ἀξίας ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα. Γιὰ τὴ δωρεὰ αὐτὴ, νὰ τί μοῦ ἔγραψε στὰ 1960 ὁ Πρωτοπρεσβύτερος τῆς Μητρό-πολης, δταν τοῦ ζήτησα σχετικὲς πληροφορίες:

ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
(ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ) ΑΘΗΝΑΙ

Ἀθῆναι 16-1-1960

Ἀγαπητὴ Κύριε Λαζαρίδη

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς Σας, δι' ἧς αἰτεῖται σχετι-κὰς πληροφορίας διὰ τὸν ἀείμνηστον Ἀλέξ. Πλακίδα, θέ-τομαι ὅπ' ὅψει σας τὰ κάτωθι:

1. Ἐχει προσφέρει - δωρήσει ἕναν μέγαν ἐπιτάφιον, χρυσοκέντητον, τέχνης ἀφθάρτου, τέλειαν ἀριστουργήμα, λαμπρυνόμενον δι' αὐτοῦ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, κα-θόσον τοιοῦτες, καίτοι παρῆλθον 110 περίπου ἔτη, ἔξακο-λουθεῖ νὰ εἶναι ἀφθάρτος, ἔχων δὲ κύκλῳ τὴν ἀφιέρωσιν μὲ τὸ ὄνομα του.

2. Ἐχει προσφέρει 1 Ἀγιον Πατήριον ἀργυροῦν - ἐπι-χρυσόν, ὕψους 0,345 ρωσικῆς κατασκευῆς καὶ τέχνης μὲ χαραγμένους 8 διαφόρους παραστάσεις καὶ ρωσικούς χα-ρακτήρας: «Δωρεὰ τοῦ κομήτος Ἀλεξίου Πλακίδα 1846».

3. Ἐχει προσφέρει 1 Ἱερὸν Εὐαγγέλιον Μέγα ἐπάρ-γυρον - ἐπίχρυσον, θάρους 4 ὀκάδων καὶ 225 δραχμῶν. Ἐ-χει ἐπάνω πολὺτιμους λίθους καὶ ἔγχαρακτους παραστά-σεις τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν 4 Εὐαγγελιστῶν εἰς τὴν προσθίαν ἔξιν (πρόσωπον) καὶ τὴν ὀπισθίαν ἔχει τὴν ἀπο-καθλήωσιν. Εἰς τὴν ράχιν δὲ ἔχει ἀνάγλυφον τὸν Εὐαγγε-λισμὸν τῆς Θεοτόκου. Φέρει δὲ γραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 14

'Ο 'Εθνικός 'Αγωνιστής 'Ιωάννης Βιζούλας ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο

Ἡ οἰκογένεια τῶν Βιζουλῶν ἢ Μπουζουλῶν, ὅπως τότε τοὺς λέγανε στὸ χωριό, κι' ὅπως εἶναι γραμμένοι, σὲ δευτέρια, παλαιῶν λογαριασμῶν τοῦ χωριοῦ, εἶναι παμπάλαια στὸ Τσεπέλοβο. Δὲν εἶναι, δέ, βαια, γνωστὸ πότε ἀκριβῶς, πρωτοφάνηκαν, ἐδῶ ἐπάνω, οἱ Μπουζουλῶν, οὔτε κι' ἀπὸ πού ἦρθαν...

Ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα ἀρχοντοσόδια τοῦ Τσεπέλοβου. Αὐτὸ τεκμηριώνεται καὶ ἀπ' τὴν παράδοση καὶ ἀπὸ τὰ «Ζαγοριακά» τοῦ Λαμπρίδη, πού ὑποσημειώσῃ των, γιὰ τοὺς ἐπισημοὺς ἄνδρες τοῦ Τσεπέλοβου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Βιζούλας λέει: «Μεταξὺ τῶν ἐπὶ πλούτῳ καὶ πολυτελείᾳ διακριθέντων, μνημονεύονται... ἐκ τοῦ Τσεπέλοβου ὁ 'Ιωάννης Ψύχας, ὁ Θεόδωρος Μουστάσιος, ὁ Χριστόδουλος Πετρινός, οἱ θαυνοὶ 'Αλέξιος καὶ Νικόλαος Πετρινοί, ὁ Βασίλειος Ράδος» ἀκόμα «ἐντὸς τῶν προσημειωθέντων οἱ ἔνδοξοι καὶ αἰδύμοι Ράδοι, οἱ διάσημοι Ρέσσοι, ὁ Βιζούλας, ὁ Σαντάβας, ὁ Παραμυθίας Εὐθύμιος, ὁ Τσολάκης...».

Σὰν ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας Βιζούλα, φέρεται ὁ Χριστόδουλος Βιζούλας, πού συμπεθέρισε, μὲ τὴν ἀρχοντικὴ οἰκογένεια Καραμεσίγγη, ἀπὸ τὸ Καπέσοβο, παίρνοντας γιὰ γυναῖκα του τὴν κόρη τοῦ Καραμεσίγγη Σωσάνον, ἀδελφῆν τοῦ 'Αλέξη Νούτσου. Ἀπ' ὅλα τὰ παιδιά πού ἀπόκτησε ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρ Χριστόδουλου, ξεχωρίζουμε μόνο τὸν 'Ιωάννη Βιζούλα. Γιὰ τ' ὅλα του παιδιά δὲν ξέρουμε τίποτε. Ἄν κάποιος ἀπ' τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Ζαγοριοῦ μας» πού θὰ διαβάσει τὸ ἄρθρο αὐτό, ξέρει κάτι, ἂς μᾶς πληροφορήσει, γιὰ νὰ διολκληρώσουμε, τὴν ἔρευνα, γιὰ τὴ μεγάλη αὐτὴ Τσεπελοβίτικη οἰκογένεια.

Στὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» τεύχος 110 σελ. 487 εἶναι γραμμένα τὰ παρακάτω, σχετικὰ μὲ τὴν οἰκογένεια Βιζούλα καὶ τὴν ἐξ ἀρχισταίας συγγενεία της μὲ τὴν οἰκογένεια Καραμεσίγγη:

«Ἡ γυναῖκα τοῦ Καραμεσίγγη ἀπὸ τὸ Καπέσοβο, πατρὸς τοῦ 'Αλέξη Νούτσου ἦτο ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο καὶ ἐλέγετο Στασινῆ, εἶχε τέσσερα παιδιά ἦτο τὸν 'Αλέξιον, τὴν Σωσάνην συζευχθεῖσαν τὸν Βιζούλαν ἐν Τσεπέλοβῳ, πατέρα τοῦ 'Ιωάννου Βιζούλα».

Ὁ κυρ Χριστόδουλος χάρη στὸ ἀρχοντοσὸν του καὶ στὴ συγγένειά μὲ τὸν Καραμεσίγγη εἶχε καὶ φιλικὲς σχέσεις καὶ μὲ τὸν 'Αλὴ πασά. Ἐνῶ παλαιὸ ἐγγραφο στὸ ἀρχεῖο τῆς ἐκκλησίας μας «'Αγιος Νικόλαος» γράφει τὰ παρακάτω:

«'Αλὴ Πασᾶς

«Ἐπιποθῆνέ μου κυρ Χριστόδουλε, γαμβρὸ τοῦ εἰδικοῦ μου κυρ Νούτζου ἀσπάζομέν σε ἐκ πόθου, εἰδοποιῶ σε, ὅτι ἔμαθα ὅπου ἔβαλες μαστόρους διὰ νὰ φτιάξης ἐκεῖνο τὸ καλαϊοκλήσι ἐξῶ ἀπὸ τὸ χωριόν, ὅπου ἤθελε νὰ γκαρεμισθῇ καὶ τόσο ἐφοδότης ὅπου δὲν εἶχες τὸ ἔξῃ μου. Ὅθεν μάτια μ' καὶ εἶσαι γαμβρὸς τοῦ κυρ Νούτζου, εἶσαι καὶ ἐδικός μου ἄνθρωπος καὶ σὲ ἀγαπῶ, καὶ ἔχεις τὴν ἀδειαν νὰ τὸ φτιάξης τὸ καλαϊοκλήσι χωρὶς κανένα ἐμπόδιο καὶ μὴν ἔχεις χρεῖαν ἢ ὑποψία».

Ταῦτα καὶ ὕψαινε

1871 Ὀκτωβρίου 24 'Ιωάννινα.

Ἀπὸ τὴν παλαιὰ κι' ἀρχοντοφαιλιά αὐτὴ τῶν Βιζουλῶν, ξεχωριστὴ θέση ἔχει ὁ γυῖος τοῦ κυρ Χριστόδουλου 'Ιωάννης Βιζούλας.

Ὁ 'Ιωάννης γεννήθηκε στὸ Τσεπέλοβο, ἀγνωστο δυστυχῶς, πότε, κι' ἦταν ἀνεψιὸς τοῦ 'Αλέξη Νούτσου, ἀπὸ τὸ Καπέσοβο, ἀδελφοῦ τῆς μάνας του, ὅπως γράφω καὶ πρὶν πάνω. Ἐδῶ ἔμαθε καὶ τὰ πρῶτα γράμματα, στὰ τότε ὀνομαστὰ ἐκπαιδευτήρια τοῦ Τσεπέλοβου κι' ἔως ἀπὸ τὸν τότε φημισμένο δάσκαλο 'Ιωάννη Σάββα, πού διδάξε στὰ σχολεῖα μας ἀπὸ τὸ 1807, δηλαδὴ σαράντα ὀκτώχρονα.

Ὁ 'Ιωάννης Βιζούλας, ὅπως οἱ πολλοὶ τότε, ἔφυγε γιὰ τὴν ἑκτικὰ κι' ἐργάστηκε στὴ Βλαχία καὶ στὴν Πόλη, ὅπου μὲ τὴν ἐργατικότητά του πρὸκοψε καὶ πλούτησε πολὺ.

Παράλληλα μὲ τὴν ἐργασία του σὰν ἐμπόρου, ἐνδιαφερόθηκε καὶ γιὰ τὴ μόρφωσή του μελετώντας κι' ἔως κάποτε κι' ἰδιωτέρᾳ μαθήματα...

Στὰ χρόνια ἐκεῖνα τῆς μαύρης κι' ἐπάρτης σκλαβιάς, ὅλοι οἱ 'Ἕλληνες κι' ἰδιώτερα οἱ νέοι, ὅπου κι' ἄν ἦσαν, παίρνανε μέρος σὲ συζητήσεις, μ' ἀπόλυτη μυστικότητα ὅμως, σχετικὲς μὲ τὴ λευτεριά τῆς Πα-

τρίδας τους... Ὁ 'Ιωάννης Βιζούλας ἦταν πάντοτε στὴν πρωτοπορίαν στὶς συζητήσεις αὐτές.

Δὲν ἦταν ἀπ' τοὺς φοβισμένους 'Ἕλληνες ὁ 'Ιωάννης Βιζούλας, γι' αὐτὸ δὲ στάθηκε διστακτικὸς κι' ὅταν τοῦ παρουσιάστηκε ἡ ἐπανάσταση, ἔγινε μ' ἐνθουσιασμὸ μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, κι' εἶχε ἐν τῇ διάρκειᾳ τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821 σημαντικὴ στρατιωτικὴ δράση, ὅπως θὰ διαβάσετε στὴ συνέχεια.

«Κάθονταν σ' ἀναμμένα κάρβουνα», πού λέμε σὺν ἔμαθε τὸ μαρτυρὸν ἑσπέραιό. Ἐτοίμασε τὴν δουλειὰ του, τὴν καλοπέρασέ του, τὰ πάντα «καὶ κινούμενος ἀπ' τὴν ὑπερμετρη φιλοπατρία του κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ πάρει μέρος στὸ μεγάλο ἀγῶνα».

Πόσοι ἀμέτρητοι πατριῶτες τότε, δὲν ἔκαναν τὸ ἴδιο. Ἦρθε συστημένος ἀπ' τὴν Πόλιν στὴν Ὑδρα. Κι' ἀπὸ καὶ τὴ Στερεὰνὴ Ἑλλάδα.

Ἦταν ἀπέραντη ἡ φιλοσοφία του κι' ὁ ἐνθουσιασμὸς του καὶ τὸν μερὸς τὸ μῖσος του, γιὰ τὸν κατακτητὴ.

Ὁ 'Αγγελος Παπακώστας ὁ ἀλησμόνητος, ὁ μεγάλος ἱστορικός ἐρευνήτης ἀπὸ τὴν Ἀρσίστα, στὸ βιβλίο του «Ἡ Συμβολὴ τῆς Ἑπανάστασης τοῦ 21» γράφει: «...Μετὰ ἀπὸ τὴν λειψυδίαν τῆς Πελοπόννησου ὅπου σὺν ἀξιωματικῶς τοῦ Δημοκρίτου Ὑψηλάντη παῖρνε σὲ στὰ Τρίκορφα καὶ σ' ἄλλες μάχες τῆς Τριπολιτσᾶς, μὲ γενναίους καὶ πατριωτισμὸ, πού ἐκτιμήθηκαν ἀπ' ὅλους».

Ἀπ' τὴν Πελοπόννησο, μὲ δόνησις πάλιν τοῦ Ὑψηλάντη, πού ἐκοιμήσε πολλὸν τὸν πατριωτικὸν τοῦ ζήλου καὶ τὴν φρόνησίν του πῆρε στὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰ, ὅπου προσέφερε σημαντικώτατες πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας».

Στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα ὄρισκονταν ὅταν κατέβαινε ὁ Ὁμὲρ Βορῆς γιὰ νὰ συντρίψῃ τὴν ἐπανάστασιν! καὶ πῆρε μέρος καὶ στὴν ἱστορικὴ μάχῃ τῆς Γραβιάς.

Ὁ 'Ιωάννης Βιζούλας ἦταν ἀπ' τοὺς ἐξαίρετους ἀνθρώπους ἐκ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, πού ἐντυπωσιάζουν καὶ μὲ τὴν ἐμφάνισή του καὶ μὲ τὴ διαγωγή του.

Ὁ ἀρχιγραμματέας τοῦ Δημοκρίτου Ὑψηλάντη, Νεόφυτος Βλάχος σὲ ἐγγραφοῦ του μὲ ἡμερομηνία 4 Μαΐου 1845 γράφει: γι' αὐτὸν τὸν ἐκλεκτὸ Τσεπελοβίτη πολεμιστὴ: «Ἐκ τῶν πολλῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ μεγάλων συνεργειῶν καὶ πράξεων τοῦ κ. 'Ιωάννου Βιζούλα ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς Ἑλευθερίας ἀγῶνι, ἀναφέρω ἐνταῦθα ὡς κυριώτερας τὰς ἀνυμνήσεις, μαρτυρῶν αὐτάς καὶ ὁμολογῶν».

Ὁ αἰδύμιος Δημήτριος Ὑψηλάντης ὁλέπων τὸν ζήλον, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἐκ τοῦ Γένους ἠθικὴν ἐπιρροὴν τοῦ κ. Βιζούλα, ἔκρινε τὸν ἀξιωματικὸν καὶ ἀπέστειλε εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, διὰ τὴν διευθετήσῃ τὰ ἐκεῖ, καταστήσας τὴν σύστημά ὅποιον αἱ καταστάσεις ἐπερίστασις ἀπὸ τὸν, διὰ νὰ ἐνεργῶνται τακτικώτερον καὶ ταχέως τὰ τοῦ πολέμου.

Τοσαύτην δὲ εὐνοίαν εἶχαν παρὰ πᾶσι, διὰ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ καὶ τὸν εὐλικρινὲ πατριωτισμὸν, ὥστε ὁ Ὑψηλάντης ἀποστέλλων μετ' αὐτοῦ μὴνας τὸν κ. Μαυροκορδάτον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἐπέστησεν αὐτὸν δι' ἐπισήμου ἐγγράφου πρὸς τὸν Βιζούλαν, ὡς ἀναγνώστην καὶ συνεργὸν εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος.

Ἰδίως δὲ ὁ κ. Βιζούλας συνήργησε εὐστόχως εἰς τὰ ληφθέντα μετὰ τῆς ἐκστρατείας, τῆς γενομένης κατὰ τὸν εἰς Θήβας καὶ Ἀθήνας εἰσβαλόντων Τούρκων.

Παρὼν καὶ εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἰδιώτως ἐστὶν ὁ κ. Βιζούλας, ἐδείχθη πανταχοῦ γενναῖος, φρόνητος καὶ πιστὸς πρὸς τὴν Πατρίδα, ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσι.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Μαΐου 1845

Ν. Βλάχος

(Ἀγγλ. Παπακώστας «Ἡ Ἡπειρος στὸ 1821»)

Τὴ μεγάλη πατριωτικὴ δράσιν τοῦ Τσεπελοβίτη ἀγωνιστῆ τὴν ἐπιστομὴ καὶ ὁ Ἀρείος Πάγος μὲ τὸ παρακάτω ἐγγραφοῦ του πού εἶ-

καταχωρημένο στὸ βιβλίο τοῦ Ἀγγέλ. Παπακώστα «Ἡ Ἡπειρος στὸ 1821» σελ. 66: «Ἐπιτροπικὸν Ἀρείου Πάγου».

Ὁ Πατριώτης κύριος 'Ιωάννης Βιζούλας ἐπιτρόπος τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας, στάλλεται παρ' ἡμῶν συνήγορος τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, διὰ νὰ συμπαραυρεθῇ καὶ γνωμοδοτήσῃ περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῆς Μακεδονίας μερικῶς καὶ τῆς Ἑλλάδος γενικῶς καὶ ἔχει τόπον, ἔως οὗ νὰ τελευτήσῃ ἡ συνέλευσις. Ἐν δὲ τῇ συνέλευσί: εἶναι καὶ αὐτὸς ἰσόφωτος καὶ ἰσοδύναμος, μὲ τὰ λοιπὰ μέλη ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν. Δι' ὃ καὶ τῷ ἐδόθη τὸ παρὸν μᾶς ἐνυπογράφον καὶ ἐσφραγισμένον.

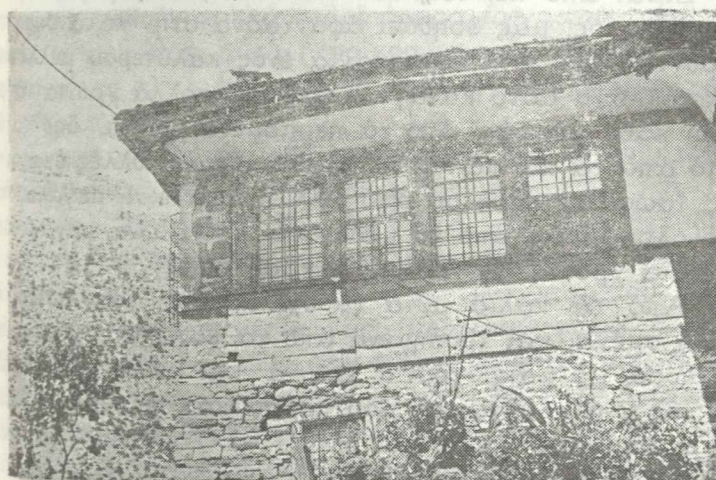
Ἐν Σαλώναις τῇ 22 Νοεμβρίου 1821 α' ἔλευθ.

Ταλάντιος Νεοφύτος».

Ὅπως γράφω καὶ πρὶν πάνω ὁ 'Ιωάννης Βιζούλας πῆρε ἐνεργὸ μέρος σὺν ἀπλῶς πολεμιστῇ στὴ μάχῃ τῆς Γραβιάς, μαζὺ μὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς συντρόφους πολεμιστὰς τοῦ Ὁδυσῆα Ἀντρούτσου.

Ἐνῶ ἐγγράφῳ πού καταχωρῶ παρακάτω τοῦ Ἀττικῆς Νεοφύτου πιστοποιεῖ τὰ παραπάνω, καὶ ἀκόμα πιστοποιεῖ τὸ συνδιδασκατικὸν τοῦ ρόλου, σὲ δύναμει τῶν καπεταναίων, καὶ τὸν ἀπροσμέτρητο πατριωτισμὸν του:

«Πιστοποίησις τοῦ Ἀττικῆς Νεοφύτου



Παλιὸ ἀρχοντικὸ στὸ Τσεπέλοβο

Οἱ ὑποφαινόμενοι πιστοποιοῦμεν ὅτι ὁ κύριος 'Ιωάννης Βιζούλας κατὰ τὸ 1821 ἔτος ὑπηρετήσας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Εὐρέθῃ, εἰς τὴν μάχῃ τῆς Γραβιάς ἀπεσταλμένος παρὰ τῆς κοινότητος τῆς λειψυδίας διὰ νὰ συνδιαλλάξῃ τὸν Ὁδυσῆα μὲ τὸν Κ. Μπούσσο καὶ ἐχρησίμασε τὰ μέγιστα, εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀναγκωχῆς γενομένης ὁλοκληρώσας, μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, τὸσον ἀναγκασιότατης, διὰ τὴν συνέλευσιν τῶν διασκορπισθέντων Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ἐπισφραγίσας οὕτω τὴν νίκην. Εὐρέθῃ εἰς τὴν ἄλυσιν τῆς Λειψυδίας ἐνασχολούμενος εἰς τὸν διοργανισμὸν τοῦ ἱεροῦ λόχου καὶ τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐχρησίμασε δὲ εἰς τὸ νὰ ἀνθῇ, ὅσον ἠθικῶς ἦτο δυνατόν, τὸ πνεῦμα, ὅπου ἦτο συμπολιτικῶς ἐκτετασμένο. Τέλος ὑπέσπεν αἰχμαλωτιστὸν εἰς τοὺς Τούρκους, διασωθεὶς διὰ τῆς φυγῆς.

Ἐνασχολεῖτο εἰς σύστασιν κεντρικῆς διοικήσεως τοῦ μέρους ἐκεῖνου, συνήργησε ἐπομένως εἰς τὴν σύστασιν τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῆς ἑπικρατοῦς συνέλευσεως ἐν Ἐπιδαύρῳ. Καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς ἐκεῖνον παρεβῆ ὡς μέλος.

Ταῦτα γνωρίζοντες, ὁμολογοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος καὶ περιπλέον, ὅτι ὁ διατεθειτὸς κ. Βιζούλας διεκρίνετο παντοῦ, μὲ τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν Ἑλευθερίας τῆς Πατρίδος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ α' Αὐγούστου 1836

Αἰνιάν.....

Σ. Καλογερόπουλος»

(Ἀγγ. Παπακώστας «Ἡ Ἡπειρος στὸ 1821»)

Ὁ 'Ιωάννης Βιζούλας εἶχε μεγάλη καὶ ποικίλη μόρφωση, γι' αὐτὸν ὑπῆρξε καὶ σὲ πολιτικὲς ὑπηρεσίες. Σχετικὰ τὸ παρακάτω ἐγγραφοῦ γράφει:

«Ἀναστάσιος Λιδωρίκης

1. Α.Α.Ε.Β. (Φάκελλος Βιζούλα).

Ὁ 'Ιωάννης Βιζούλας ὑπηρετήσας, μὲ ἀπεριόριστον ζήλον εἰς τὰς ἑπικρατοῦς, Γενικῇ Ἑσπερικῶν, Οἰκονομικῶν καὶ Ἑλεγκτικῶν Συ-

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Ἐνας ἀκόμα ἐκλεκτὸς Ζαγοριοῖος ὁ Νίκος Δημητριάδης, μᾶς ἀφαιρεθῇ.

Ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ του δράση, ἦταν μεγάλῃ μὰ κι ὁδούρη.

Ποτές δὲ θέλησε ν' αὐτοπροβλεπθῇ. Τὸ κενὸ πού ἀφῆσε θάνα δύσκολο ν' ἀναπληρωθῇ, ὅπως πολὺ σωστὰ εἶπε, στὸν ἐπικήδειο λόγο του ὁ Δήμαρχος τῶν Γιαννίνων κ. Γεωργιάδης.

Ἡ κηδεῖα του, στὰ Γιάννινα, ἦταν πόνδημη.

Τώρα, ποῖος Εἰρεῖ, μπορεῖ ἡ ἀγνή ψυχὴ τοῦ Νίκου Δημητριάδη νὰ παρίσταται πάλιν τὴν παραμονὴ τοῦ Δεκαπενταύγουστου στὴν ἀργυρνια τῆς ἀπάνω Παναγίας.

«Ἀς μὴ βρέξει ποτὲ τὸ σύννεφο κι' ὁ ἀνεμὸς σκληρὸς, ὅς μὴ σκορπίσει τὸ χῶμα τὸ μακάριο, πού σὲ σκεπάζει»

Αὐτῆς τῆς μεγάλης γενεᾶς γόνος, ἦταν ὁ ἀλησμόνητος Νίκος Δημητριάδης.

Κάθε παραμονὴ Δεκαπενταύγουστου πρῶτος στὸν ἐσπερινὸ καὶ τὴν ἀργυρνια, στὴν ἀπάνω Παναγία στὸ Τσεπέλοβο. Γιὰ τὴν οἰκογένειαν Δημητριάδη

Ε. Γ. — Κ. Κ.

νεδρίου».

Ὅλα τὰ παραπάνω ἐπιστομὰ ἐγγράφα, πού ὁ Ἀγγελος Παπακώστας δημσίεψε, δείχνουν τὴ δράσιν, τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ Τσεπελοβίτη ἀγωνιστῆ, τὴ στρατιωτικὴ καὶ τὴν πολιτικὴ, στὸ μεγάλο ἑσπέραιό τοῦ 1821, πού ἦταν σημαντικώτατη.

Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος σὲ πιστοποιητικὸν τοῦ ἀπὸ 18.5. 1837 γράφει: γιὰ τὸν ἄξιον 'Ιωάννη Βιζούλα: «ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ὁ κ. Βιζούλας ἐξεπλήρωσε, μέχρι τελευταίας ὥρας, μετὰ ζήλου καὶ τιμότητος, χαρακτηριστικὰ τὰ ὅποια τὸν διέκρινον, καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας του».

Ὁ 'Ιωάννης Βιζούλας ἀπεθῆκε στὴν Ἀθήνα τὸ 1862.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΙΖΟΥΛΑΣ

Γιὰ τὴ συμπλήρωσιν τοῦ ἀρθροῦ μου, γιὰ τοὺς Βιζουλῶν, σωστὰ μὰ καὶ δίκαιο εἶναι νομίζω νὰ γράψω καὶ λίγα, γιὰ τὸν Κωνσταντίνον Βιζούλα.

Ὁ 'Ἐνα μεγάλο παλαιὸ δίσκο τῆς ἐκκλησίας μας «'Αγιος Νικόλαος» ὑπάρχει ἡ παρακάτω ἐπιγραφή, πού τὴ γράφω μὲ τὴν ὁρθογραφίαν τῆς:

«+ ΑΦΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΙΖΟΥΛΑΣ 1781».

Ἦταν ὁ Κωνσταντίνος Βιζούλας, γυῖος τοῦ κυρ Χριστόδουλου Βιζούλα κι' ἀδελφὸς τοῦ 'Ιωάννου Βιζούλα, μπορεῖ...

Ὁ ἀσπυρῆτος Ἀγγελος Παπακώστας στὸ βιβλίο του «Ἡ Ἡπειρος στὸ 1821» σελ. 24 γράφει γι' αὐτόν: «Ἦτο ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο. Ἰππὶς, κατὰ τὴν θεαύωσιν τοῦ Ι. Ράκου καὶ Ρ. Παπαδοῦ καὶ ἄλλων, μέγας «Πιτάρης» στὸ Βουκορέστι καὶ κατὰ τὴν ἐναρξὴ τοῦ ἀγῶνος στὴ Μολδοβλαχία ἀξιωματικὸς στὸν ἱερὸ λόχον τοῦ Ὑψηλάντη, μὲ δράσιν, στὸ Δραγατσάνι. Καὶ δὲν ἔπαυσε ἐκτότε, νὰ φαίνεται χρηστός, στὴν Πατρίδα καὶ τοὺς ὁμογενεῖς. Οἱ πρόθυμοι συνεισφορὰς του καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ του στὸν Ἀγῶνα, ἀπατελοῦν ἰσχυρὰς ἐνδείξεις, ὅτι καὶ ὁ φιλονεικὸς αὐτὸς πατριώτης, ἦτο μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας».

Πέρασαν τὰ χρόνια. Ἡ οἰκογένεια Βιζούλα ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο, σὶνὰ σὶνὰ χάθηκε, σὰ τόσες ἄλλες παλιὲς οἰκογένειες, μὰ δὲν ξεχάστηκε κι' οὔτε θὰ ξεχασθῇ, γιὰτὶ ἡ πλαγιά, πού ἦταν τ' ἀμπέλια τῆς, εἶμινε σὺν τοπωνυμῳ, τὴ λέμε καὶ σήμερᾳ «στ. Μπιζούλα» καὶ ἀκόμα εἶναι μεγάλο χωράφι, πού, ὅπως λέει ἡ παράδοση ἀνῆκε στὴν οἰκογένειαν Μπιζούλα, εἶμινε κι' αὐτὸ τοπωνύμιον ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς γυναίκας τοῦ κυρ Χριστόδουλου καὶ τὸ λέμε καὶ σήμερᾳ «στὴ κυρὰ Χριστοδουλιάς».

Ε. Γ.

Τσεπέλοβο Φλεβάρης 1982

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ "ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ '82,"
(του Έκπολιτιστικού Συλλόγου Άσπραγγέλων)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με μεγάλη μου χαρά διάβασα στο μὲ ἀριθμὸ 46 φύλ-
λο (Γενάρη 1982) τῆς ἐφημερίδας «Τὸ Ζαγόρι μας» τὴν πα-
ράκληση τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ἀσπραγγέλων,
ποὺ ζητᾷ νὰ βοηθηθεῖ ἀπὸ ὅλους μας γιὰ τὶς πολιτιστικέ-
ς τοῦ ἐκδηλώσεις, ποὺ πρόκειται νὰ γίνουν κατὰ τὸν ἐρχό-
μενο Αὐγούστο μὲ τὸ γενικὸ χαρακτῆρισμὸ «Ζαγορικά
’82». Ζητᾷ τὸ Ζαγορίσιο αὐτὸ σωματεῖο μὲ τὴν θαυμά-
σια πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ τοῦ δραστηριότητα νὰ
τοῦ στείλουμε ὅλοι μας φωτοτυπημένα παλιά χαρτιά καὶ
ἐγγραφα, ὅσοι ἔχουμε, θέβαια, τέτοια, ποὺ νὰ ἀναφέρονται
στὴ ζωὴ τῶν κατοίκων τοῦ Ζαγορίου μας κατὰ τὰ περα-
σμένα χρόνια, μέχρι τὸ 1913, ποὺ λευτερωθήκαμε ἀπὸ
τοὺς Τούρκους. Τίποτα δὲ παλιά χαρτιά, καθὼς ξέρομε,
μπορεῖ νὰναι: διαθήκες, προικοσύμφωνα, πωλητήρια, λο-
γαριασμοί, παλιὲς ἐπιστολές, τούρκικες διαταγές, δάνεια
κοινοτικά καὶ ἰδιωτικά, διορισμοὶ δασκάλων, γιατρῶν, πα-
πᾶδων, ἀγοφυλάκων κλπ. Παλιά χαρτιά, ποὺ νὰ σχετί-
ζονται γενικά μὲ τὴν κοινωνικὴ, κοινοτικὴ, οἰκονομικὴ,
πνευματικὴ, θρησκευτικὴ, ἐθνικὴ κλπ. ζωὴ τῶν κατοίκων
τῆς περιοχῆς μας κατὰ τὰ περασμένα χρόνια, ποὺ ἡμᾶς τὰν
σκληρωμένους στοὺς Τούρκους.

Ποιτεύω απόλυτα, πώς οι εκδηλώσεις αυτές, όπως και οι άλλες δυο προηγούμενες αυτού του σωματείου, θάχουν μεγάλη επιτυχία, γιατί όλοι ήμεις οι Ζαγοριανοί θα πεύσουμε με προθυμία ν' ανταποκριθούμε στην παράκληση για να ικανοποιήσουμε την πατριωτική αυτή προσπάθεια.

Γιὰ τὴ σημασίᾳ, ποὺ ἔχουν τὰ παλῖα γραφὰ στοιχεῖα, ἔχω γράψει πολλές φορές ὡς τώρα, ἰκαθῶς θὰ ξέρουν πολλοὶ φίλοι συμπατριῶτες μας. Τὸ θέμα αὐτὸ τῆς συγκέντρωσης, τῆς διαφύλαξης καὶ τῆς μελέτης τῶν τέτοιων στοιχείων (γραφτῶν κειμηλίων) μὲ ἀπασχόλησε ἔδω καὶ πολλὰ χρόνια καὶ μὲ ἀπασχολεῖ καὶ σήμερα ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ νοιώθω ἐξαιρετικὴ ἱκανοποίησις, γιατί ὑλοποιεῖται μιὰ τέτοια πατριωτικὴ ὑποχρέωσις, ποὺ πρέπει ὅλοι μας νὰχομε γιὰ τὴ σωτηρία τέτοιων στοιχείων. Ἀποτελοῦν καὶ αὐτὰ πολὺτιμη παραδοσιακὴ μας πνευματικὴ κληρονομιά, πρὸς τὴν ὁποία ἀξίζει κάθε σεβασμὸ μας.

Μεγάλος μου πόθος ήταν, που τον διατύπωσα αρκετές φορές και κατά δημόσιο τρόπο, να βρεθεί κάποιος άρμόδιος κατάλληλος φορέας που να φροντίσει οργανωμένα για τη διάσωση και την προβολή των γραπτών αυτών στοιχείων, ώστε να είναι δυνατό να βρίσκονται αυτά σε κάθε δοσμένη στιγμή στη διάθεση ειδικών μελετητών.

“Έχω τονίσει, ύστερα από διαπιστώσεις που έκανα παραμένοντας για πολλά χρόνια στο Ζαγόρι και ασχολούμενος με τὰ Ιστορικά, λαογραφικά, οικονομικά, αναπτυξιακά κ.λ.π. προβλήματα τῆς περιοχῆς, πὼς ἔχει δημιουργηθῆ ἕνα προσηχτικὸ χάσμα ἀνάμεσα στὴ σύγχρονη γενιά μας μὲ κάθε προηγούμενη τέτοια καὶ ιδιαίτερη μὲ τὴν γενιὰ τὴν πρὶν ἀπὸ τὸ 1940. Αἰτία αὐτοῦ εἶναι, καθὼς καταλαβαίνουμε, τὰ διάφορα πολεμικὰ γεγονότα τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας καὶ ἡ κατὰ τρόπο ἀφάνταστο τεχνικο - οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πρόοδος τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ χάσμα αὐτὸ καθημερινὰ δημιουργεῖ τρομεροὺς κινδύνους στὴ χώρα μας ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις, ἀλλὰ ἰδιαίτερα καὶ ἀπὸ ἔθνικη τέτοια. Τοὺς κινδύνους αὐτοὺς τοὺς ἐπισημαίνουν, ὅχι μόνονα διάσημοι μελετητὲς τῶν ἔθνικο - κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν προβλημάτων καὶ συγγραφεῖς, ποὺ τοὺς προβάλλουν σὲ παγκόσμια κλίμακα, ἀλλὰ τοὺς

τονίζουν τελευταία και αυτοί οι επίσημοι κρατικοί φορείς της πατρίδας μας. (Παράδειγμα η καθιέρωση χρονιάς παράδοσης στα σχολεία).

Ἐνῶ αὐτὰ τὰ γραφτὰ στοιχεῖα, πού σημειώθηκαν πο-
ραπάνω, ἔχουν μεγάλη σημασία, γιὰ τὴν ὁποία, γίνεται ἡ προ-
λοῦ πλατύτερος λόγος, δὲν τράβηξαν ἔγκαιρα τὴν προσο-
χὴ ὧλων μας καὶ γι' αὐτὸ κατὰ κακὴ τύχῃ καταστράφηκε
καὶ ξεακολουθοῦν νὰ καταστρέφονται καὶ νὰ ξεακολου-
ταί. Μπροστὰ στὸ διαπιστωμένο αὐτὸ κίνδυνο τῆς κα-
ταστροφῆς τους, καταβλήθηκε ἀπὸ μὲνα μιὰ μικρὴ προσπά-
θεια γιὰ τὴν διάσωσιν τους, προσπάθεια νὰ συγκρατηθεῖ
ὅσο τὸ ἴδονατὸ περισσότερα τέτοια, κατὰ κύριο λόγο διὰ
τὸ χωριὸ μου, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα ἀπὸ ὅλο τὸ Ζαγόρι.

Είμαι από κείνους, που πιστεύουν, πώς ή μέλει πρὸ παρελθόντος, ἡμᾶς βοηθεῖ ἀφάνταστα στὴν κατανόησιν τοῦ παρόντος καὶ στὴν δημιουργία ἑνὸς καλύτερου μέλλοντος. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ κατὰγιναι ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια ἀπὸ τοῦ ζεῶν ἑκάθε χαρτάκι ἀπὸ τὰ περασμένα χρόνια, ὅσο τὰ βελτιωμένα ἀπὸ τὰ πιὸ παλιά. Κι' ἔμασα τέτοια πολλὰς ἐκπαιδεύσεως, ἵσως περισσότερα ἀπὸ 1000, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀπὸ τὰ χρονολογουμένη ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνα, μέχρι τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας (1912).

«Από τα παλιά αυτά (μουχλιασμένα, καπνισμένα, σοξεχισμένα, και τρυπημένα από τα ποντικά) χαρτιά τόρβωσα με μακροχρόνια έρευνα και μελέτη να θυμίσω την Ιστορία του χωριού μου πρώτα και σε σχέση με αυτά κατά ευρύτερο τρόπο και όλου του Ζαγοριού μας τους τρεις τελευταίους αιώνες.

Ἐδὼς ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ να καὶ σημειώσω αὐτὰ πάλιν γράψει ὁ σοφὸς Γάλλος ANDRE MAUROIS γιὰ τὴν ἐποχὴ πού ἔχουν οἱ παλιὲς ἐπιστολές. Ἐγὼ ἐπεκτείνω τὴν ἐννοίαν σία τοὺς καὶ σ' ὅλα τὰ παλιὰ ἔγγραφα. Ἐχει γράψει καὶ τὸς: «Πόσο δύσκολο πράγμα εἶναι να λησμονηθῇ καὶ τὰ παλιὰ πράγματα!» «Υστερα ἀπὸ χρόνια, καμμὶ φορά, ὕστερα ἀπὸ πέντε χρόνια, οἱ παλιὲς ἐπιστολὲς καὶ τὰ παλιὰ ἔγγραφα, οἱ παλιὲς δὲν παύουν νὰ οὐφίστανται οἱ γραπτὲς μαρτυρίαι. Οἱ παλιὲς νικηρὲς πολιτείαι, πού ξεπροβάλλουν μέσα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας, ἔτσι ἀναδύονται οἱ κιτρινισμένες ἐπιστολὲς μέσῳ τῶν παλιῶν τῶν παλιῶν καρσέλες. Κι' ἔτσι οἱ μεταγενεστέραι ἀναδύονται νὰ ξαναπαλάθουν φυσιογνωμίες ἀπὸ καιρὸ πάλιν ἀναδύμενες».

Γενικά σήμερα παραδέχονται βλοι οι συγγραφείς, πρέπει να ξέρουμε βλοι μας όσο τὸ δυνατό πὸ πολλοὺς προγόνους μας. Καὶ τοῦτο, γιατί αὐτοὶ ἀποτέλεσαν τὴν ἰδέαν μας. Ἐμεῖς, εἴτε τὸ θέλουμε, εἴτε δὲν τὸ θέλουμε, μαστε ἢ συνέχειά τους. Ἐχουμε λοιπὸν ὑποχρέωση νὰ προσπαθοῦμε νὰ ξαναβλέπουμε τὴ ζωὴ τῶν παπποῦν μας, ὅσο παλιὰ κι' ἂν εἶναι αὐτή. Μάλιστα ὅσο παλιότερη, τόσο πῶ ἀπέραντες καὶ ἀδικαιώστες ἄξιες περιέχει. Γιὰ τοτε αὐτὴ κάτι μπορεῖ νὰ μᾶς δώσει ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀφθαρσίας, πὺ κληρονομικὰ καὶ κατὰ φυσικὸν παπποῦν πῶν τρόπον πρέπει νὰ θέλουμε νὰ τὰ γνωρίσουμε. Τὰ ἡμεῖς αὐτὰ, ποὺ σχετίζονται μὲ τὴ ζωὴ τῶν προγόνων μᾶς ἔλκουν.

Με μιά βαθειά πίστη μου προς τις βασικές αρχές, πέρα από τα γραπτά στοιχεί που μάεινα από το ριό μου, θέλησα να ξαπλώσω την προσπάθειά μου πιο πλατύτερα στο Ζαγορίσιο χώρο κατά τον έγγη τους Ζαγορίσιους, που έγραφα τὰ ἐξής:

«Πρὸς ὁλους τοὺς Ζαγορίσιους καὶ τὶς Ζαγορίσιες (Ὅπου κι' ἂν θρίσκον

181). Ἀγαπητοὶ μου συμπατριῶτες.

Μέσα στην προσπάθειά μου που από χρόνια καταβάλω για την ιστορική διερεύνηση του όμορφου Ζαγοριού μας, θρίσκομαι στην ανάγκη να ζητήσω την πολύτιμη γιά μένα συνδρομή Σας γιά τα παρακάτω ζητήματα, που μ' ενδιαφέρουν γιά την ώρα:

Α) Θά ήθελα να έξεταστεί κάπως αναλυτικά το «πνεύμα», από το οποίο διέπονταν οι προπάτορές μας Ζαγορίσιοι, όταν ήθελαν να διαθέσουν κατά τα τελευταία χρόνια της ζωής τους τα χρήματά τους κι έβρισκαν τις ιδιωτικές τους διαθήκες. Για να γίνει το πράγμα αυτό, καθώς είναι αυτόνομο, χρειάζεται να έχει κανένας στη διάθεσή του πολλές τέτοιες διαθήκες, που συντάχτηκαν από Ζαγορίσιους κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας και μέχρις το 1912 και που δέ βρίσκονται δημοσιευμένες σε βιβλία. (Τις δημοσιευμένες τις έβρισκα).

Β) Μ' ενδιαφέρει ακόμα ή εξέταση του θεσμού της προκοδοσίας στο Ζαγόρι. Και τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, καθὼς καὶ παρασταίνεται, μπορεῖ νὰ γίνῃ κατορθωτὸ, ἂν μελετηθοῦν καὶ συζητηθοῦν πολλὰ καὶ διάφορα ἔγγραφα, ποὺ ἀναφέρονται στὸ θέμα αὐτὸ (προικοσύμφωνα, χαρτιά διατίμησης προίκας κλπ) ἀπ' ὅσο τὸ δυνατό παλιότερα χρόνια καὶ μέγρι τὸ 1912.

Καταφεύγω λοιπόν στα πατριωτικά Σας αισθήματα και Σας παρακαλώ να με βοηθήσετε όσο μπορείτε στα ζητήματα αυτά. Η βοήθειά Σας, δέ θά'ναι για μένα θετική και πολύτιμη, εάν θελήσετε να μου παραχωρήσετε ένα απλό αντίγραφο από τα παλιά χαρτιά του είδους αυτού που τυχόν βρίσκονται στα χέρια Σας (προνοκουσύμφωνα, διαθήκης κλπ). Είμαι βέβαιος πως στο θάθος κάποιος παλιός καρτέλλας ή σε κάποιο ντουλάπι του σπιτιού Σας, ανάμεσα σ' άλλα χαρτιά, θά' βρίσκονται και τέτοια. Δεν νομίζω πως με τον τρόπο αυτό παρασιάζονται οικογενειακά Σας μυστικά.

Τονίζω πώς μ' ενδιαφέρουν μονάχα τὰ γεγονότα καὶ ὄχι τὰ πρόσωπα, στὰ ὅποια ἀναφέρονται οἱ σχετικές πράξεις καὶ ποτὶ σίγουρα τὰ πιὸ πολλὰ δὲ θρίσκονται στὴ ζωὴ σήμερα. Ἐμένα μ' ἐνδιαφέρουν μονάχα ἀπλά ἀντίγραφα ἀπ' αὐτά. Σὰς συνιστᾷ νὰ φυλάξετε μὲ ἐπιμέλεια τὰ πρωτότυπα αὐτὰ ἔγγραφα, γιατί πρέπει γιὰ τὸν καθένα μας νὰ ἀποτελοῦν αὐτὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια καὶ σὰν τέτοια τοὺς ἀεῖζει κάθε σεβασμός... Τονίζω καὶ πάλι πὼς τὰ μέχρι τὸ 1912 χαρτιά μ' ἐνδιαφέρουν καὶ ὄχι νεώτερα. Ἐξυπακούε-ται πὺς καὶ ἀθναὶ νὰ σημειωθεῖ στὸ τέλος ἀπὸ κάθε ἀν-τίγραφο σὲ τίνος χέρια καὶ σὲ ποιο χωριὸ θρίσκεται τὸ σχετικὸ πρωτότυπο ἔγγραφο. Σὰς εὐχαριστῶ ὅλους ἀπὸ τώρα.

Με τούς πιό θερμούς πατριωτικούς χαιρετισμούς
ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ
Κουκούλι - Ζαγοριού
Γενάρης 1967»

Με τὰ στοιχεία πού μου ἔστειλαν, ὕστερα ἀπὸ τὸ πα-
ραπάνω γράμμα μου, ἀρκετοὶ φίλοι, δημοσίευσαν στὸ μα-
αριθμὸ 313)1975 καὶ σὲ συνέχεια τοῦτου φύλλο τοῦ περιο-
δικοῦ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» καὶ μὲ τίτλο: «Μικρὲς ἀδημο-
σίητες Ζαγοριεῖς διαθήκες» μιά μελέτη μου. Στὴν ἐργα-
σία μου αὐτὴ ἔχω σημειώσει καὶ σὲ τίνος χερία θρίσκονται
αὶ στὸ πρωτότυπο αὐτοῦσιες αὐτὲς διαθήκες.

Ὡς πρὸς τὰ προικοδομήματα, ποὺ κατὰ δεύτερο λόγο ζήτησα μὲ τὸ γράμμα μου, σημειῶνω πῶς μ' αὐτὰ βοηθήθηκε νὰ κάνω μιὰ πολὺ πλατύτερη ἐργασία μὲ τίτλο: «Οἱ παλιὲς προικοδοσίες καὶ ὁ παραδοσιακὸς γάμος στὸ Ζαγόρι», ποὺ δὲν εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας, γιατί χρειάζεται μεγάλη δαπάνη. Τόσο αὐτὴ ἡ ἐργασία μου κ' ἄλλες 12 παραμένουν ἀδημοσίευτες, γιατί ξεπερνοῦν τὰ ὅρια σὲ ὅγκο τῶν βιβλίων τῆς Μικρῆς Ζαγορείας Βιβλιοθήκης. Στὴν κατηγορία αὐτῶν τῶν μεγαλύτερων βιβλίων μου ἀ-

νήκουν και οι μελέτες μου: «Τὰ προνόμια καὶ ἡ αὐτοδιοίκηση τοῦ Ζαγοριοῦ στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας». «Τὸ Ζαγορίσιο σπίτι καὶ τὸ νοικοκυριό του». «Ὁ Ζαγορίσιος ταξιδεμένος». «Ὁ ἡ ληστείες στὸ Ζαγόρι κατὰ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας». «Οἱ Εὐεργέτες καὶ τὰ κληροδοτήματα τοῦ Ζαγορίου». «Γενικώτερη περιγραφή τῆς χαράδρας τοῦ Βίκου» κ.λπ.

Με την ευκαιρία της έκθεσης των παλιών Ζαγορίσιων έγγραφων, που θα πραγματοποιήσει ο Έκπολιτιστικός Σύλλογος Άσπραγγέλων τον έρχόμενο Αύγουστο στα πλαίσια των εκδηλώσεων του «Ζαγορικά '82, θεωρώ σκόπιμο να παρουσιάσω από τις στήλες της εφημερίδας μας μερικά στοιχεία σταχυολογημένα από τα παραπάνω αξιοσημείωτα βιβλία μου, ώστε να γίνει δυνατή κατά κάπως καλύτερο τρόπο η κατανοήση και η σημασία των έγ-

[illegible][illegible]

$\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$
 $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$
 $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$
 $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$ $\pi_{10} \pi_{10}$

020457 ¹¹⁰⁰ ~~1100~~ 020457 020457 020457

ΠΩΛΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ 1672

(ἀπό τὰ παλαιά έγγραφα πού θά ἐκτεθοῦν σιά «Ζαγοριακά 1982»)

γράφων της έκθεσης. Είναι δε αυτόνομο αυτό, αφού κάθε
 αρχαίο χαρτί είναι σχετικό με κάποιο ιστορικό γεγονός ή
 και κάποια πτυχή από την ποικίλη ζωή των κατοίκων της
 περιοχής μας κατά τα περασμένα χρόνια.

Ἡ προσπάθειά μου αὐτὴ σκοπὸ ἔχει, ὥστε νὰ παρατε-
θοῦν μὲ ὅσο τὸ δυνατό μεγάλη συντομία, ὅσα πρέπει ὀλοι-
μας νὰ ξέρουμε γιὰ τὴν ὑπόστασι τοῦ Ζαγορίου καὶ τὴ
πορεία του κατὰ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, κα-
τὰ τὰς 3-4 περασμένες ἑκατονταετίες. Ἐξυπακούεται πὼς
δὲ θέλω νὰ νομιστῇ πὼς γιὰ πᾶρα πολλοὺς πατριώτες μας
τὰ ὅσα θὰ γραφτοῦν σὲ συντομία παρακάτω δὲν εἶναι γνω-
στά. Πρόθεσή μου εἶναι νὰ βοηθηθοῦν ὅσοι δὲν τὰ ἔχουν
ὅπ' ὄψει τοὺς καὶ ἰδιαίτερα ἡ καινούρια Ζαγορίασινα γέναι,
γιὰ τὴν ὁποία τὸ Ζαγόρι πρέπει νὰ ἀποτελεῖ χῶρο πλου-
σιώτατο ἀπὸ πολλὰτα στοιχεῖα γιὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα
σὲ διάφορους τομεῖς καὶ ποικίλες ἐπιστῆμες.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

παροιμίες

- ★ Κι' αὐτὴ κακὸ χειρόβολο κι' αὐτὸς κακὸ δειμάτι.
- ★ Γκυλίσθηκε ἡ τέτσηρι καὶ θῆρκε τὸ καπάκι.
- ★ Ὅταν δὲν ἔπρεπε ἔβρεχε καὶ τὸ Μᾶν χιόνιζε.
- ★ Ἔκατσ' ἡ πομπὴ στὸ δρόμο καὶ γελᾷ τὸν κόσμο ὅλο.

«Η ΠΕΡΙΚΛΙΝΑ»

Τὴ θυμάμαι τὴν Περικλίνα, γερὸν-
τισσα πιά, λίγο πρὶν τελευτήσει, νὰ
κάθετοι πλὴν τὰ παραγῶνι καὶ νὰ
κουδαιλίζει συνέχεια τὴ φωτιά ἐκεί-
νες πὶς παγερὲς χειμῶνιες νύ-
χτες, πού τὸ χιόνι μαπριόταν μὲ τὸ
μπόι, καὶ τὰ κρύσταλλα, σωστὲς
λαμπάδες, κρέμονταν στὶς ἐξώπορ-
τες καὶ τὶς σπῆγες τῶν σπιτιῶν μας.
Ἔτσι ὅπως ἦταν πάντα κεφαλοδεμ-
νη, νὰ μᾶς φιλεῖ με φειδῶ, ἀλλὰ
καὶ δικαιοσύνη πὰ μπριμπλιά καὶ
πὶς σταφίδες, πού τὶς πᾶστελναν ὅτ'
τὶς Κοιμήσαντ στὰ Γιάννινα. Ἦταν
πολύ σοβαρή ἡ Περικλίνα ὀλιγόλογη
καὶ μετρημένη, ἀγέλαστη καὶ σχε-
δὸν ἀνέκφραστη ἔτσι πού ἂν ζοῦσε
σήμερα, ἐκφραστικά, δὲν θ' ἀπείχε
καὶ πολὺ ἀπ' τὸν κοινούργιο Πατι-
σάχ.

Τὴ σέβονταν ὅμως καὶ τὴν ἐκτι-
μοῦσαν ὅλοι στὸ χωριὸ μας μικροὶ
καὶ μεγάλοι, ἀπ' τὸ γισπὸ καὶ τὸ
δάσκαλο ἴσαμε τὸ ζευγὰ καὶ τὸ δῶρα
γᾶτη, τὸ «βαλμά» καὶ τὸν τσοπάνη
πού χωριοῦ μας. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ
σκυθρωπὴ καὶ κουρασμένη ἀπ' τὴ
ζωὴ γερόντισσα, ἦταν κάποτε μιά
χαρούμενη, ἀνεμελὴ καὶ ζωηρὴ δε-
καπεντάχρονη παιδοῦλα, ὅταν ἦρθε
νύφη στὸ χωριὸ μας.

Ὁ Περικλῆς, ὁ ἄντρας τῆς ἦταν
δὲν ἦταν κ' αὐτὸς εἰκοσιπεντάρης,
ὅταν ξενιτευτῆκε ἀπὸ πολὺ νωρίς,
ἀφοῦ πρῶτα ἔγινε γονιὸς καὶ ἀφῆσε
πρῶτο τοῦ παιδὶ στὸ χωριό.
Σύντομα ἐκείνος εὐδοκίμησε στὰ ξέ-
να ἀπόχτησε βιὸς πολὺ, καζάντησε
γρόσια πολλὰ καὶ ἀπαντῶντες ἔστειλε
πὶς μούλες μὲ τὰ καζάνια στὴ φα-
μίλια πού, μὴ καὶ λείπει τίποτε τῆς
Περικλίνος. Καὶ σὰν τὸ θυμόταν κι
ὅποτε τὸ θυμόταν, ἔρχονταν καὶ
σκάρωνε κι ἀπ' ἓνα παιδί καὶ πάλι
δρόμο γιὰ τὰ ξένα.

Ποτὲ τῆς δὲ βαρυκόκησε γι' αὐ-
τὴ ἡ Περικλίνα, οὐτε παροπαρνεθήκε
ποτὲ σὲ δικούς καὶ ξένους κι ὅταν
ἀκόμη ὁ χρόνος τοῦ γυρισμοῦ τοῦ
κύριου τῆς ὅλο καὶ μακρύνει περισσό-
τερο. Οὔτε ἡ πρώτη, ἀλλ' οὔτε καὶ
ἡ τελευταία ἦταν στὸ χωριὸ μας
καὶ στὸ Ζαγόρι, πού εἶχαν τὴν τύ-
χη οἱ ἄντρες πους νὰ εἶναι ξενιτε-
μένοι. Ἀπόκαμε ὅμως κάποτε ἡ Πε-
ρικλίνα, μάζεψε τὸ νοῦ τῆς, πέτρω-
σε τὴν καρδιά τῆς, ἔδωσε κόμπο τῇ
χαρὰ καὶ ἀποφάσισε ἀπὸ δῶ καὶ
μπρὸς νὰ διαφεντεύει ἡ ἴδια τὴ φα-
μίλια τῆς. Ἐγινε ἄντρας καὶ γυναι-
κα ἡ ἴδια, προστάτισσε καὶ προ-
στατευόμενη, κολῶνα καὶ ντοῦκι
—κατὰ πῶς λέγον— τοῦ σπιτιοῦ
τῆς. Κι' ἀπὸ γράμματα ἡ Περικλίνα
οὔτε σταλιά, ὅλη κι' ὅλη ἡ παιδεία
τῆς ὁ γονιοῦ τῆς, πὸ χωριὸ τῆς κι'
ἡ ζωὴ τῆς ἡ ἴδια. Αὐτὰ τῆς ἔφτα-
ναν καὶ περισσεύουν. Τὴν ἤθελε ἡ
Περικλίνα τὴν ἐπιστολολογία καὶ τὴ
δευτεροβάθμια ἐκπαίδευση; Γι'
αὐτὴν ὁ μεγάλος τῆς διδάχος στὰ-
θηκε ὀλόκληρη ἡ ζωὴ τῆς. Οὔτε καὶ
τόνομά τῆς δὲν ἤξερε νὰ γράψῃ κι
ὄν χρειαζόταν βούταγε στὸ μελάνι
τὸ δάχτυλό τῆς κι' ἐβόζε μ' αὐτὸ

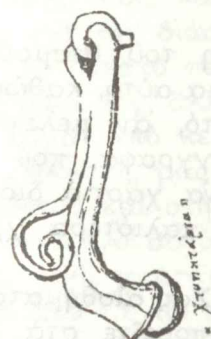
τὴ βούλα. Ἦταν ὅμως «ἡ βούλα»
αὐτὴ κατὰ περισσότερο ἀπὸ μιά ὑπο-
γραφή, ἦταν ἓνα συμβόλαιο τῆς
προσωπικῆς τῆς τιμῆς καὶ ἀξιοπρέ-
πειας. Κι' ὅταν ἀργότερα, τὰ χρό-
νια τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ «προκομέ-
νου» τῆς ἔγιναν χρόνια... καὶ χρό-
νια... καὶ οἱ μούλες μὲ τὰ καζάνια
ὅλο κι' ἀραιώνουν νὰ φανοῦν, ἀντρώ-
θηκαν κι' οἱ γιοὶ τῆς μεγάλωσε κι'
ἡ κόρη τῆς, πάτησε πὰ 14 κι' ἔφτα-
σε σὲ «νόμιμη ἡλικία» γάμου, ἔπρεπε
μόνη τῆς ἡ Περικλίνα νὰ φροντίζει
νὰ τὴν παντρεύῃ. Τὸ σκέφθηκε κα-
λὰ, τὰ μέτρησε, τὰ ξονομέτρησε μὲ
τὴ δική τῆς συλλογιστικὴ καὶ ἀπο-
φάσισε νὰ τῆς δώσει γιὰ συντροφὴ
τῆς ἓνα φτωχόπαιδι, καὶ ὅχι ἴσως τό-
σο «σοῦλη» καὶ ἀπὸ ἀρχοντόσσο, ὅσο
θὰ ἔθελε ὁ «προκομένος» τῆς. Θε-
ρὶδ ἂν ἦμερο σὰν τόμοθε ἐκείνος.
Ἀνένδοτη ὅμως καὶ ἡ Περικλίνα
στὶς «ἀτάξικες» τῆς ἀντιλήψεις. Καὶ
χωρὶς νὰ χάσει καιρὸ, κεφαλοδέθη-
κε, φόρεσε τὴν ποδιά τῆς, ἔβαλε
καὶ τὶς «κορδέλλες» στὰ πόδια τῆς,
σούφρωσε μιά καὶ δύο τὰ δασύα
τῆς φρύδια, ἔτσι ὅπως τὸ συνήθιζε
σὰν ἐμελλε νὰ πάρει τὶς μεγάλες ἀ-
ποφάσεις τῆς καὶ βιαστικὴ κατηγό-
ρισε γιὰ τὸν κυρ - Ξεφώνητα, τὸν
πληρεξούσιο τοῦ ἄντρα τῆς. Λιτὰ
καὶ ἀπέρηττα, ὅπως λιγόλογη καὶ
σοβαρὴ ἦταν ἡ ἴδια, ὑπαγόρευσε:
«Οὔτε σκατῆς μὴδ' ἀνήμερος εἶ-
ναι, ἀλλὰ δουλεψτάρης κι' ἀξίος καὶ
θ' ἀποχτήσει πιότερο ἀπὸ ξένα» ὅ-
πως καὶ ἔγινε. Καὶ κεῖ, τὴν ἴδια ὥρα
μπροστὰ καὶ σ' ἄλλους μάρτυρες ἔ-
βαλε ἡ Περικλίνα τὴ βούλα τῆς στὸ
προκοσμημένο. Κι' ὅτι τῆς ἔταξε,
ὅλο τὸ δῶσε στὴν ὥρα τους ὡς τὸ
τελευταῖο χρυσὸ εἰκοσάφορο καὶ χί-
λια τὸ «ἐφταλίτικον» συγκοῦνισα καὶ
τὸν «μεταξωτὸ καὶ τὸν φασονὲ σάκ-
κον» ἢ τὰ «δέκα καὶ πέντε ἐσωκρί-
δια», ὡς καὶ «μῖαν ζωνὴν ὁμοίαν
τῆς Ἑρμιόνης», ὅπως τὸ εἶχε ὑπο-
σχεθεὶ φρόντισε νὰ μὴ τῇ λείπει κι'
αὐτὴ. Οὔτε καὶ γι' αὐτεῖο νὰ σκε-
φθεὶ κανένας «ἀθέτησις τῶν ὑποσχ-
μένων» ἀπὸ μέρους τῆς. Καλύτερα
ν' ἄνοιγε ἡ γῆ νὰ τὴν καταπιεὶ παρὰ
πέτιο ἀνείδος. Ἔτσι λοιπὸν κυλοῦ-
σαν τότε τὰ χρόνια γιὰ τὴν Πери-
κλίνα, ἀνάμεσα στὴν προσοχὴ καὶ τὴν
ὑπομονή, τὴν εὐθύνη καὶ τὸ
μόχθο, ὥσπου μιά μέρα ἔφτασε καὶ
τὸ τελευταῖο μονότατο. Ὁ ἄντρας
τῆς, ὅτι εἶχε καὶ δὲν εἶχε, ὅτι ἀπο-
μεινε ἀπὸ τὸ βίος τοῦ, ἀπὸ μιά με-
γάλη καὶ σημαντικὴ περιουσία, χά-
θηκε —ὅχι βέβαιον ἀπὸ πασιπότητά
του— μέσα σὲ λίγους μῆνες. Κόποι
καὶ μὸχοι καὶ προσπάθειες ὀλόκλη-
ρων δεκαετιῶν χάθηκαν μονομιάς.
Πάλι ὅμως καὶ τότε ἡ Περικλίνα δὲν
τόβαλε κάτω. Μαθημένα τὰ βουνά
ἀπ' τὰ χιόνια. Ὀλύμπια ὅπως ἦταν,
μῆνυσε καὶ πάλι: «Φτάνει νόμαστε
στὸ μέτρο».

Κι' ἓνα καλοκαιριὰτικο ἀπομειν-
μερο —ὅπως μολογού— ἐκεῖ γύρω
στὰ 18 μὲ 19, κερτωμένη πιά ἀπὸ

ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ ΣΤΟ ΤΣΕΡΒΑΡΙ

Αὐγουστος. Καθισμένος στὴ σφεν-
τόνα ἐνὸς ἀλωνιοῦ στὸν Ἄη - Θα-
νάση τοῦ Τσερβαρίου παρακολουθῶ
τούς χρωματισμούς τ' οὐρανοῦ, πού
παίρνει ὅτις τελευταῖες ὥρες τοῦ
δελτινοῦ, ὅταν ὁ ἥλιος θριαμβευτι-
κὰ ἀποχωρῶντας στ' ἀπόκοσμα πα-
λάτια του, ἀφῆνει σὲ μιά γλυκεῖα
νάρκη τὴ μητέρα φύση.

Μικρὰ συννεφάκια χρυσοκίτρινα
στ' ἀντικαθρέπτισμα τοῦ ἡλίου σκε-
πάζουν τὸ στερέωμα καὶ ὀλοένα ἀλ-
λάζουν τὰ πινὸ ἀλλοιωτικά σχήματά,
πού πλακισμένα ἀπ' τὴ μεγαλύτε-



ρη ποικιλία φωτισμοῦ, δίνουν μιά
ξεχωριστὴ ὁμορφιά στὸ γαλάζιο οὐ-
ρανό.

Κι' ὁ ἥλιος ἀργοβαδίζει ἀγγίζον-
τας τὶς ἀντικρινὲς βουνοκορφές, ἐ-
νῶς ἡ πλάση ὀλόκληρη, βουτιέται,
σ' ἓνα κόκκινο ματωμένο φῶς σα
θάλασσα ἀπὸ λιωμένο σίδηρο, πού
τὴ σχίζουν παλιές χρυσαφένιες ἀ-
χτίδες. Τὰ σύννεφα παίζουν τὰ πινὸ

τρελλὰ παιγνίδια μετὰ τὸ φῶς
καὶ πότε βουτίζουν καὶ χοντὰ
ὀλότελα στὴν πορφύρα τοῦ οὐ-
ρανοῦ, πότε ἀντικαθρέπτονται στὸ
ἀντικαθρέπτοντας στὸ χοντὸ χρο-
ματισμὸ τους, στὸ σκοῦρο φόντο
τῶν βουνοκορφῶν, πότε σταλίζου-
ναι σὰν φιλάρεσκες νυφούλες μὲ
τὰ χρώματα τῆς ἱρίδας.

Στὸ βάθος ὁ οὐρανὸς παίρνει ἐπὶ
γαλανοπράσινο χρωματισμὸ καὶ ἀφ-
σῶς ὑπερτα λουζέται στ' ἀπὸ
ἔτσι, πού θαρρεῖ πῶς, μὲ μὴς, ὅ-
νοιζαν τὰ οὐράνια καὶ τὰ γήινα
χρυσοστολισμένα, γιὰ νὰ ὑμῶνται
τὴν ὁμορφιά, τὸ θεῖο τοῦτο μερ-
λεῖο τῆς ὑπερκαλλῆς καὶ χυδαῖ-
στης φύσης.

Κι' ὁ ἥλιος, χαμογελώντας, γι-
νεται, ξεχύνοντας στὸ γύρω ὅλο τοῦ
τὸ χρυσάφι, π' ἀόρτητα καταπ-
χεῖται ἀπὸ τ' ἀπλήστα ποικίλα
στόματα «Σουρμεδάσια» καὶ πάλαι
ἀχτίδα κατακόκκινη, σὰν πῆνη
ρομφαία, πλανιέται, ἀρσενίζοντας
στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας.

Δὲν μένει πιά, παρὰ τὸ ροῦτο
χρῶμα τ' οὐρανοῦ, πού διαπνέει
σὰν τὸ πρῶτο ἐρυθρὸν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ σκιές μεγαλώνουν καὶ ὀρ-
νουν στὸ μισοκόκκινο καὶ ὑπερ-
ὅλο χάνονται καὶ ὅλα τραβιόταν
ἡ νύχτα βαρεῖ ἀπλάνης τῆς αὐτῆς
τὸ μυστήριον.

Θεο)νίκη 8.12.81

ΤΑΚΗΣ ΤΟΤΕΚΑΣ

τὰ χρόνια ἡ Περικλίνα, ἀνήμερη
μὲ σπινθηρὸ καὶ σκαμμένο ἀπ' τὶς
ἐννοιες καὶ τὸ μόχθο πρόσωπο, σχε-
δὸν ἀποστεωμένη μὰ πάντα κεφαλο-
δεμένη, ἐπρόσμενε τὸ νοικοκύρη
τῆς καθισμένη ἀπὸ πεζούλι τοῦ σπι-
τιοῦ τῆς. Κι' ὅταν ἐκείνος πρόβαλλε
στὸ δρόμο, ἀναστηλώθηκε ὅσο μπο-
ροῦσε στὸ ραβδί τῆς, κατηφόρισε
πρῶτὴ τὸ γκαλντερίμι τῆς ἐξώπορ-
τας, ἀναφτέρωσε τὰ λιπώσκα χέ-
ρια τῆς, τὸν ἀπάσθησε κι' ἔκλαψε
γιὰ πολὺ μ' ἓνα βαθὺ καὶ βουβό
κλάμα πού πολλὰ μαρτυροῦσε. Τὸ
ἴδιο ἔκανε κι' ἐκείνος. Ἦταν, ὅπως
λένε, μιά συγκινητικὴ σιωπηλὴ ὁμο-
βαία ἐξωμολογητικὴ στιγμή. Ὑστε-
ρα ἐκείνος γονάτισε, φίλησε γιὰ
σπέρνῃ φορά τὸ κατώφλι τοῦ σπι-
τιοῦ τοῦ καὶ πρὶν περάσουν καλά,
καλὰ λίγους, μῆνες ἔφυγε ὁ Περικλῆς
ἀπ' τὴ ζωὴ —μπορεῖ καὶ ἀπὸ μαρο-
σιμ— γιὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσει κά-
μποσα χρόνια ἀργότερα καὶ ἡ Πε-
ρικλίνα.

Αὐτὴ κοινοτολῆς ἦταν ἡ Περικλί-
να, ἴδια καὶ σχεδὸν ἀπαράλλαχτη
σὰν τὴν Κωστανίνα, τὴ Δημητρώ-
κα καὶ τὴν... τὴν... ἀπὸ τὸ χωριὸ
μας, ἀπὸ τὸ Ζαγόρι.

Σ' αὐτὲς τὶς Ζαγορίσιες γυναι-
κες, πολλὰς ἢ λίγες, ἐπώνυμες καὶ ἀνῶ-
νυμες πού σὲ ὥρες δύσκολες τῆς
ζωῆς τους στάθηκαν δωρικὲς κολῶ-
νες τῶν σπιτιῶν τους, ἀξίες ἄντρο-

γυναῖκες, ἀγράμστες οἱ περισσό-
τες, μὲ μονοδικὸ ἐφόδιο τῆς ζωῆς
τὸ σχολεῖο, ἀνάθεμα σὺν τῇ
ἐμφανισαν σωστὸς ἀνθρώπος, ὁ
λεπτὲς οἰκονομίας, στερήσαντες
φάνια καὶ ἀπὸ τὸ ὑστέρημα σπ-
δάσαν τὰ παιδιὰ τους, σ' αὐτὲς
ὑπερήφανες, ἀλλ' ὅχι ὑπερηφαν-
τὶς σοβαρὲς καὶ ὀξυπρεπὲς πού μ-
ῖωβαια ὑπομονὴ καὶ ὑποδειγματι-
ἐγκριτῆρση. Μὲ πολὺ λογισμὸ καὶ
περιστὴ φρόνησι ἀντιμετώπιζαν

λες τὶς ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς
καὶ πού ἐναντιώθηκαν ἀκόμη καὶ στὴ
τοῦ βίου τους πιστὲς Πηνελόπειες,
αὐτὲς, πού μὲ τὴν ἴδια εὐκολία δ-
μάτωναν τὸ Ζαγορίσιο νοικοκυρ-
καὶ δοῦλεσαν τὴ ρόκα καὶ τὴ γῆ
πού γι' αὐτὲς ἡ παράδοσις δὲν ἦταν
φιέστα καὶ γράμμα κενό, ἀλλὰ αὐ-
φωτὴ μὲ τὴ ζωὴ καὶ ἀπ' τὴ ζωὴ
καὶ πού ἡ τύχη τους ὅπως νὰ στε-

ρηθοῦν γιὰ πολλὰ χρόνια τοῦς ἀ-
πρὸς τους στὰ ξένα, καὶ ὅτις ἄλλες
σὲ κείνες πρῶτα - πρῶτα, πού ἡ
μοῖρα τὶς σημάδεψε νὰ χάσουν τοὺς
συντρόφους τους στὰ πρῶτα χρό-
νια τῆς ζωῆς τους καὶ νὰ σταθῶν
ἐπὶ διπλὰ ἡρωίδες, ἀπεριγνώτες
τὶς λίγες αὐτὲς γραμμές, μὲ βου-
το σεβασμὸ καὶ ἀπόμνησι τὴν ἐ-
γνωσμένη μας.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ - ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΑΝΑΤΟΛ. ΖΑΓΟΡΙΟΥ (Δόλιανη, Καστανώννας, Μακρύνο)

Ἡ Δόλιανη βρίσκεται στὰ σύνορα
τοῦ Κεντρικοῦ καὶ Ἀνατολικοῦ Ζαγο-
ριοῦ καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ ὁμορφότερα
χωριά μας.

Εἶναι ἡλιόλουστο καὶ τὸ κλίμα του
ἐξορ καὶ ἥλιο καὶ βοήθει τὴν ἀνά-
πτυξιν τῶν λουλουδιῶν καὶ τῶν δέν-
δρων.

Οἱ λίγαι κατοικίαι τοῦ χωριοῦ, σὲ
ἀντίθεση μὲ τὸν πληθυσμὸ πού εἶχε
πρὶν τὸ κάψουν οἱ Γερμανοὶ τὸ 1943,
προσπαθοῦν νὰ ἐπιβιώσουν στὸ τόπο
τους παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Μόνον ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας
γλύτωσε ἀπὸ τὴ καταστροφικὴ μαγία
τῶν χιτηρικῶν, ὑστερα ἀπὸ ἐπέμβα-
σιν τῶν πρώτων ἐρυθρῶν τῆς πορ-
φύρας. Οἱ ἀντιγραφὲς καὶ τὸ τέμπλο
τοῦς παρὰ τὴν μέχρι καὶ σήμερα ἀδια-
φορία τοῦ κράτους γιὰ τοῦτὴ τὴν πε-
ριοχὴ.

Καὶ τὸ νερὸ γιὰ ὕδρευση ἄρκει, γιὰ
τὸ πότισμα ὅμως σχεδὸν δὲν ὑπάρ-
χει. Γιὰ τὸ ἔδαφος, πού ἀποτελεῖ-
ται ἀπὸ σχιστολιθικά πετρώματα
(πεταλίται), δημιουργήθηκαν μὲ τὸ
χρόνο ρωγμές, κατὰ τὴ διαδρομὴ.

Ἐγινε πρόχειρη μελέτη γιὰ τὴ με-
ταφορὰ νεροῦ ἀπὸ τὸν ποταμὸ Ζού-
ρικα. Ἡ ἀπόστασις εἶναι 4,5 χιλόμε-
τρα καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ 2,50 χιλμ. χρει-
άζονται σωληνώσεις.

Ἡ κανονικὴ ὄρευσση χρειάζεται
γιὰ τὶς γεωργικὰ καλλιέργειες, ἀλ-
λὰ καὶ τὴ δεινδροκομία καὶ ἀμπελουρ-
γία, πού πολὺ ἀποδίδουν στὴν πε-
ριοχὴ — 20 τόνοι φουντούκια καὶ 120
τόνοι περίπου ἐκλεκτοῦ κρασιοῦ ἦταν
ἡ σοδειὰ τῆς δεκαετίας τοῦ 1930.

Τὸ δάσος δίδει καὶ στοὺς Δολιανί-
τες ἓνα καλὸ μεροκάματο. 12 εἶναι
οἱ συνεταιρισμένοι δασοεργάτες τοῦ
χωριοῦ πού καὶ ἐδῶ θὰ εἶχαν αὐτὴ
σε τὰ ἔσοδά τους, ἐάν γινόταν ὀρθο-
λογιστικὰ ἡ ἐκμετάλλευσιν τοῦ δά-
σους.

Μεγάλον πρόβλημα καὶ ἡ συγκοι-
νία. Παρὰ τὴ διάθεσιν πολλῶν ἐκα-
τομμυρίων, ὁ κοινοτικὸς δρόμος 11
χιλιόμετρων, πού ἐνώνει τὸν 45ο
δρόμον τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγοριοῦ μὲ
τὸν 41ο τοῦ ἀνατολικοῦ, ἔχει ἀνάγκη
συνεργασίας καὶ κατασκευῆς μερι-
κῶν τεχνικῶν ἔργων, ὥστε νὰ ἐξε-
σφαλιστεῖ ἡ ὁμαλὴ διατόπιση γιὰ ἐ-
ξυπηρέτησιν τῶν κατοικῶν τῆς πε-
ριοχῆς, ὅλο τὸ χρόνο.

Ἡ ὁριστικὴ μελέτη ἔχει ἐγκριθεῖ
ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων
καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ χρηματοδοτηθεῖ,
ἔστω καὶ κατὰ τμήματα, γιὰ τὴν
χρόνῳ ἡ φθορὰ μεγάλωνει.

Ἄν καὶ ὁ 41ος ἐπαρχιακὸς δρό-
μος ἐξυπηρετεῖ τὰ 3 χωριά μὲ τὰ
Γιάννινα, γιὰ τὴν περιοχὴ βασικὴ ση-
μασία ἔχει ἡ ἐνωση τῆς κοινότητος
μὲ τὸν 45ο δρόμον. Γιὰ 100 περίπου
μέτρα ἀκόμη χρειάζεται ἡ ὁλοκληρώ-
σις τῆς διάνοιξης καὶ ἡ Νομαρχία
δὲν μπόρεσε νὰ διαθεσῇ τὸ μικρὸ
ποσό, πού χρειάζεται ἢ, ἔστω, τὰ ἀ-
παιτούμενα μηχανήματα.

Σήμερα γιὰ νὰ πάει κανεὶς ἀπὸ

ΖΑΓΟΡΙ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗ 2η ΣΕΛ.

κρύψης στα βάθη του είναι σου, είσαι σκλάβος με την άφραση σε όμορφη σκλαβιά. Είσαι κολλημένος σαν οι ριζιμένες πέτρες που φυτρώνουν επάνω τους το μούσκολο.

Ζαγόρι μου, καμμέ του είναι μου. Νοσταλγία των ξενιτεμένων παιδιών σου. "Ονειρο για το γυρισμό απ' της ξενιτιάς τον καθημερινό μόθο. Καημός του παλιού Ζαγοριώτη που γυρίζει τους ξένους τόπους μιά δακρυγόνη ζωή με μόνο σκοπό πως θα μπορέσει να γυρίσει στη γωνιά σου. Καημός κι' απαντοχή στα τωρινά παιδιά σου κι' άγκομαχούν στη σύγχρονη βιοπάλη με τη μοναδική νοσταλγία το αντίκρουσμά σου κάποια μέρα, σαν τη μεγαλύτερη χαρά της ζωής τους. Μά είσαι και πόνος. Πόνος για τα περασμένα, πόνος για τα τωρινά. Μά τι να πρωτοθυμηθώ; Τι να ιστορήσω; Τόν πολιτισμό σου, τα σχολεία σου, τις δωρεές των παιδιών σου, τα σπιτία σου με τις όμορφες αλλές τους, τους οντάδες με τις ζωγραφίες

Ούτως

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΕΤΣΚΟΣ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 5η ΣΕΛ.

όλο το κρασί, που χρειαζόταν για τους καλεσμένους. Φώναζε και το γείτονα το Θεοδώρακι κι' έφαγε τέσσερα μαντάρια, δυο άρνια και δυο κατσίκια για το γάμο της «νύμφης» της.

Η Βγενία τα δέχτηκε όλα τα πεσμένα της χαροκαμένης γειτονίας με πολλή συγκίνηση. Κατόπι κατέθηκε στο κατώι του σπιτιού, σωρίστηκε πάνω σ' ένα σαντόνι κι' έκαψε μονάχη για το χαμένο παλιό καρί και για τη μοίρα της άτυχης μανάς.

Στο θραδινό τραπέζι, που παραβρισκόταν στο χωριό, η Μαρία κάθισε μόνο λίγο, όσο να πει τις ευχές. Ζήτησε και της έφεραν ένα μικρό θύκο με πέντε ποτήρια κρασί. "Ένα - ένα που έπινε έλεγε τις καλύτερες ευχές της. Το πρώτο για τα νιάπαντρα. Το δεύτερο για τον κομπάρσο. Να τον δέχεται ο Θεός να βάλει και λάδι. Το τρίτο και το τέταρτο για τη Βασιλική, την Άννούλα και τους άντρες τους. Και τέλος το πέμπτο για τη Βγενία, που ο Θεός την καταξίωσε να δει αποκαταστημένες και τις τρεις κατέλεις της και της ευχόταν να ζήσει και να χαρεί πολλά, πολλά εγγονάκια.

Στο τέλος την έπινε το παράνομο, αλλά άντεδρασε και συγκρατήθηκε. Αγκάλιασε γρήγορα τα νιάπαντρα, ύστερα τη Βγενία κι' έφυγε. "Όλοι την κοιτούσαν με σεβασμό και συμπόνια. Κανένας δεν προσπάθησε να την εμποδίσει.

★

"Όταν πέθανε ο πρόεδρος, τη φώναζε η άγραμμάτη θεία να τηράει τα χαρτιά του μπάρμπα της και να ξεχωρίζει τα χρειαζόμενα.

Ανάμεσα στ' άλλα όρτρε ένα φάκελλο με σφραγίδα - Υπουργείου Στρατιωτικών - και συνέχεια η διεύθυνση "Αξιότιμον Κυρίαν Μαρίαν Βασιλείου, χωρίον Ράχην Ίωαννίνων.

Τό πασάτεψε με τα δάχτυλα και πρόσεξε πως μέσα είχε κάτι σκληρό. Ανατρίχιασε. "Ένοιωσε να την περιλούζει κρύος ιδρώτας. "Αχ, τι είναι αυτό, Θέ μου; Και γιατί ο θεός δέ μου τό φανέρωσε; Γιατί; Για λίγη ώρα στάθηκε αναποφάσιστη και φοβισμένη. "Υστερα έδωσε πρώτα το σκληρό πράγμα που της έκανε εντύπωση. "Ήταν ένα μακρύ ορθογώνιο ύφασματάκι με τα χρώματα της σημαίας κι' απάνω καρφισμένο ένα στρογγυλό μετάλλιο.

Τρέμοντας άνοιξε το γράμμα. «Η Α.Μ. ο Βασιλεύς των Ελλήνων ηρόδοκας ν' απονεμήν το άργυρούν μετάλλιον άνδρείας εις τον ήρωϊκό πεσόντα υπέρ...». Δεν μπόρεσε να συνεχίσει. Τα μάτια της θόλωσαν κι' ένας φοβερός πόνος της σούβλισε την καρδιά. Σαν άστραπή πέρασε στο νου της κείνη τη στιγμή, πως κρατούσε στα χέρια της τα ματωμένα ξεσκλιδνα από το κορμί του Άντρέα. Προσπάθησε να σκουίζει, να γουργιάζει, να διαμαρτυρηθεί για το κακό που της έγινε, για τον πόλεμο, για την τρέλα των ανθρώπων... Μά δέ μπόρεσε. "Όσο πρόλαβε και πέ-

...ταζε στο άναμένο τζάκι το «Μετάλλιο άνδρείας...». Κι' η φωνή της καρδιά, που τόσο αγάπησε, τόσο πόνεσε και τόσο ήλπιζε, έπαψε να πάει...

ΟΙ ΠΛΑΚΙΔΑΙΟΙ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 7η ΣΕΛ.

δωρητού Κόμητος Άλεις. Πλακίδα με χρονολογία 1847 «Μόσχα». Είναι έκδόσεως Ένατίας 1811. "Έχει είδικήν ελπίνη θήκην, σχήματος θύβλιου.

Αυτά δια τα καθ' Ύμιας.

Ο άείμνηστος, φαίνεται ότι ήτο θαθεία θρησκευτική και έθνική προσωπικότης. Ο Κύριος άς άναπαύη την ψήν του. Δεν ήδύνατο ποτέ ο Μητροπολιτικός Ναός, το Κέντρον της Όρθοδοξίας σήμερα, να άποκτήση τοιαύτα κοσμήματα. Και δυστυχώς έξέλιπον οι Μ. Εδεργείται. Παρήθεν η άγία εκείνη εποχή.

Μετά πολλής αγάπης και εύχών

Πρωτοπρεσβύτερος
Ευάγγελος Μπονάρης

"Αμα τηρα αυτό το γράμμα, σπρωγμένος από περιέργεια, πατριωτική συγκίνηση και Ζαγορίσια περιφρόνηση, φρόντισα να πάω στη Μητρόπολη της Άθήνας και να δω αυτά τα έκκλησιαστικά αντικείμενα και με τα ίδια μου τα μάτια. "Επιδιώξα να τα δω από σεβασμό προς το όνομα των μεγάλων ευεργετών, των χωριανών μου Πλακιδάδων. Στα περιθώρια από τόν "Επιτάφιο είναι κεντημένη με χρυσά γράμματα σε ατλάζι ή έξιξης έπιγραφή: «ΑΦΙΕΡΟΙ ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΠΙΤΑΦΙΩΝ ΤΟΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ Ο ΑΠΟ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΣ ΚΟΥΚΟΥΛΙ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑΓΟΜΕΝΟΣ ΚΟΜΗΣ ΑΛΕΞΙΟΣ ΠΛΑΚΙΔΑΣ ΠΡΟΣ ΜΗΝΗΟΣΥΝΩΝ ΑΥΤΟΥ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΩΝ 1848 ΕΙΣ ΒΙΕΝΝΑΝ».

Για τις προς το Κουκούλι ευεργεσίες του Άλεις Πλακίδα παραθέτω την παρακάτω έπιγραφή, που σώζεται στη Βόρεια πλευρά της έκκλησιάς του χωριού μας. Αυτή είχε πέσει στα 1853 και την έφκιασε αυτός. Γράφεται σ' αυτή: «ΙΣΤΟΡΗΘΗ Ο ΤΟΙΧΟΣ ΟΥΤΟΣ ΕΞ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΔΑΠΑΝΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κ. ΠΛΑΚΙΔΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1853. "Ιουλίου α' "Ιστορήθη δι άχειρός των αταδέλφων Ζήκου και Κων)νου εκ χωρίου Χιονιάδες».

Ακόμα για τις ευεργεσίες των Πλακιδάδων προς το Κουκούλι (ηατρίδα) υπάρχει στο τρίτοζο γεφύρι του χωριού μας που έχει το όνομα «Καλογερίκο ή του Πλακιδά» σε μιά μαύρη πέτρα σκαλισμένη ή έπιγραφή: «1866 ΙΟΥΛΙΟΥ 15 ΔΙ' ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΛΑΚΙΔΑ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΑΠΟ ΚΟΥΚΟΥΛΙ ΕΟΝΙΑ Η ΜΗΜΗΝ».

Σε μιά άλλη δέ πέτρα άσπρη που είναι έντοιχισμένη στο γεφύρι αυτό είναι σκαλισμένη ή έπιγραφή: «ΙΔΡΥΘΗ ΤΩ ΕΤΕΙ 1863 ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΛΗ... ΜΗΝΗΟΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΠΛΑΚΙΔΑ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΦΙΛΟΤΙΜΟΥ ΑΥΤΟΥ ΥΙΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΗ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1912». Πρόκειται για την έπισκευή που έκανε ο Ευγένιος Πλακιδάς στα 1912 και για την όποία έγινε παραπάνω λόγος.

Τό γεφύρι αυτό που είναι χαρακτηρισμένο σαν «απαιρητό μνημείο» κατά το 1979 έχει μπει στη σειρά των Γραμματοσημών της πατρίδας μας μαζί με το γεφύρι της Άρετας σαν ιστορικό και σημαντικής αρχιτεκτονικής τέχνης μνημείο της "Ήπειρου. Γύρω απ' αυτό το γεφύρι τον τελευταίο καιρό παρατηρεί κανένας πως έγινε κάποιο μεγάλο ιστορικό νόθεμα. Δεν τό νομίζω πως έγινε από κακοήθεια και κακή πρόθεση. "Ισως από άπροσεξία ή και από άγνοια. "Έχει γραφτεί κάτω από σχετική φωτογραφία του λαβή μέρους ή λεζάντας σαν «γεφύρι της Μπάγιας». Η ήλική της άπαιτεί να γίνει ή σχετική διόρθωση.

(Συνεχίζεται) ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Τό γεφύρι αυτό που είναι χαρακτηρισμένο σαν «απαιρητό μνημείο» κατά το 1979 έχει μπει στη σειρά των Γραμματοσημών της πατρίδας μας μαζί με το γεφύρι της Άρετας σαν ιστορικό και σημαντικής αρχιτεκτονικής τέχνης μνημείο της "Ήπειρου. Γύρω απ' αυτό το γεφύρι τον τελευταίο καιρό παρατηρεί κανένας πως έγινε κάποιο μεγάλο ιστορικό νόθεμα. Δεν τό νομίζω πως έγινε από κακοήθεια και κακή πρόθεση. "Ισως από άπροσεξία ή και από άγνοια. "Έχει γραφτεί κάτω από σχετική φωτογραφία του λαβή μέρους ή λεζάντας σαν «γεφύρι της Μπάγιας». Η ήλική της άπαιτεί να γίνει ή σχετική διόρθωση.

(Συνεχίζεται) ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Τό γεφύρι αυτό που είναι χαρακτηρισμένο σαν «απαιρητό μνημείο» κατά το 1979 έχει μπει στη σειρά των Γραμματοσημών της πατρίδας μας μαζί με το γεφύρι της Άρετας σαν ιστορικό και σημαντικής αρχιτεκτονικής τέχνης μνημείο της "Ήπειρου. Γύρω απ' αυτό το γεφύρι τον τελευταίο καιρό παρατηρεί κανένας πως έγινε κάποιο μεγάλο ιστορικό νόθεμα. Δεν τό νομίζω πως έγινε από κακοήθεια και κακή πρόθεση. "Ισως από άπροσεξία ή και από άγνοια. "Έχει γραφτεί κάτω από σχετική φωτογραφία του λαβή μέρους ή λεζάντας σαν «γεφύρι της Μπάγιας». Η ήλική της άπαιτεί να γίνει ή σχετική διόρθωση.

(Συνεχίζεται) ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Τό γεφύρι αυτό που είναι χαρακτηρισμένο σαν «απαιρητό μνημείο» κατά το 1979 έχει μπει στη σειρά των Γραμματοσημών της πατρίδας μας μαζί με το γεφύρι της Άρετας σαν ιστορικό και σημαντικής αρχιτεκτονικής τέχνης μνημείο της "Ήπειρου. Γύρω απ' αυτό το γεφύρι τον τελευταίο καιρό παρατηρεί κανένας πως έγινε κάποιο μεγάλο ιστορικό νόθεμα. Δεν τό νομίζω πως έγινε από κακοήθεια και κακή πρόθεση. "Ισως από άπροσεξία ή και από άγνοια. "Έχει γραφτεί κάτω από σχετική φωτογραφία του λαβή μέρους ή λεζάντας σαν «γεφύρι της Μπάγιας». Η ήλική της άπαιτεί να γίνει ή σχετική διόρθωση.

(Συνεχίζεται) ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Τό γεφύρι αυτό που είναι χαρακτηρισμένο σαν «απαιρητό μνημείο» κατά το 1979 έχει μπει στη σειρά των Γραμματοσημών της πατρίδας μας μαζί με το γεφύρι της Άρετας σαν ιστορικό και σημαντικής αρχιτεκτονικής τέχνης μνημείο της "Ήπειρου. Γύρω απ' αυτό το γεφύρι τον τελευταίο καιρό παρατηρεί κανένας πως έγινε κάποιο μεγάλο ιστορικό νόθεμα. Δεν τό νομίζω πως έγινε από κακοήθεια και κακή πρόθεση. "Ισως από άπροσεξία ή και από άγνοια. "Έχει γραφτεί κάτω από σχετική φωτογραφία του λαβή μέρους ή λεζάντας σαν «γεφύρι της Μπάγιας». Η ήλική της άπαιτεί να γίνει ή σχετική διόρθωση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΕΝΩΣΗ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Προς την Ένωση Ζαγορισίων Άθηνών έχουν σταλεί από τό "Υπουργείο Οικισμού και τη Νομαρχία Ίωαννίνων τα παρακάτω έγγραφα:

Σε άπάντηση του άνωτέρω σχετικού σάς πληροφορούμε ότι ή Δ)νση μας πρόκειται να μελετήσει τα ιδιαιτερα προβλήματα των οικισμών της ευρύτερης περιοχής του Ζαγορίου όσον άφορά τούς ειδικούς ώρους και περιορισμούς δομικής ώστε και ή προστασία των οικισμών αυτών να έπιτευχθεί αλλά και την άποδοτικότητα ή οικοδομική και κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη τους.

Η Διευθυντής
Α. ΔΟΥΣΗ

Σε άπάντηση στο άνωτέρω (α) σχετικό άναφορικά με την άδρευση των κοινοτήτων του Δυτικού Ζαγορίου σάς γνωρίζουμε τα κατωτέρω:

1. Αρχικά έγινε προσπάθεια ν' άντιστοιχισθεί τό πρόβλημα άδρευσεως των άνωτέρω κοινοτήτων από τις πηγές του ποταμού Βοϊδομάτη. Προς τό σκοπό αυτό συντάχθηκε προμελέτη της όποιας όμως τό αποτέλεσμα κατέληξαν σε άπαγορευτικό κόστος άδρευσεως τόσο για ή άπάντη κατασκευής του έργου, όσο και για τις δαπάνες λειτουργίας και συντησής του.

2. Στη συνέχεια έγινε "Υδρογεωλογική άναγνώριση της λεκάνης "Ανω Πεδινών, σύμφωνα δέν με τό πορίσμα της συνταχθείσας μελέτης έδόθηκε νερό άρίστης ποιότητας και καλής ποσότητας για να καλύψει τις ανάγκες των κοινοτήτων του Δυτικού Ζαγορίου. Στα πλαίσια της άνωτέρω μελέτης έγινε έκτός των έρευνητικών γεωτρήσεων και μιά παρατηρητική γεωτρηση.

3. Με βάση τα πορίσματα της άνωτέρω μελέτης στις 4-9-1980 ύπογράφηκε σύμβαση και άνατέθηκε σε μελετητικό γραφείο ή έκπόνηση της μελέτης «άδρευσεως κοινοτήτων Δυτικού Ζαγορίου» από τις παραγόμενες γεωτρήσεις λεκάνης "Ανω Πεδινών.

"Ήδη έχει συνταχθεί και έγκριθεί ή προκαταρκτική φάση της μελέτης ύποβλήθηκε δέ έντός της συμβατικής - προθεσμίας και έλέγχεται ή προμελέτη και προβλέπεται έντός των συμβατικών προθεσμιών να όλοκληρωθεί πλήρως ή μελέτη και όποιοδήποτε έντός του 1982.

4. Σύμφωνα με τις φάσεις της μελέτης που ήδη συντάχθηκαν προβλέπεται να ύδρευθούν συνολικά 10 κοινότητες του Δυτικού Ζαγορίου (Μαυροβόλον - Άνω Ραβένια - Μεσοβόλον - Άρίστη - Βίκος - Άγιος Μηνάς - Ελαφότοπος - Κάτω Πεδινά - Άνω Πεδινά - Βίτσα - Μονοδένδρι) ό δέ προϋπολογισμός του έργου, άνέρεται στο ποσό των 110.000.000 δραχμ. περίπου.

5. Μετά την όλοκλήρωση και έπιβαση της μελέτης θα πρέπει τό έρ-

γο να ένταχθεί σε πρόγραμμα χρηματοδοτήσεως με βάση τόν Προϋπ. όμδ της όριστικής μελέτης έφαρμογής.

Ο Νομαρχης κ. α. α
Θ. Παπαδόπουλος

Η Ένωση των Ζαγορισίων Άθηνών με τό ύπ' αριθ. 419 έγγραφό της προς τό "Αρχηγείο Χωρ)κής και Άστυνομίας Πόλεων παρακαλεί για την άνέυση των εικώνων που κλήθηκαν από ιστορική έκκλησία των Άγίων Ταξιαρχών (1648) στις 10 Ίανουαρίου έ.έ.

Οι εικόνες της Παναγίας (93Χ63έ.) του Χριστού (93Χ63 έκ.) και των Ταξιαρχών (93Χ53 έκ.) είναι μεγάλης καλλιτεχνικής και άρχαιολογικής άξιας.

Ο Ναός έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο και τελευταία ό πολιτιστικός Σύλλογος Κάτω Πεδινών έχει άπονήσει περισσότερο από 200.000 δραχ. για συντήρησή.

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΤΡΙΣΤΕΝΟΥ

Για την άποπεράτωση του Πνευματικού Κέντρου Τριστένου δόθηκαν τη χρονιά του 1981 από:

"Ένωση Ζαγορισίων	Δραχ.	2.000
Θάλεια Πετροπούλου	»	20.000
Μαρία Μαντέλου	»	1.500
Μιχαήλ Μαντέλος	»	1.500
"Αννα Κατσιμή	»	1.500
Βάσω Χατζηρήστου	»	500
Νίκος Δημητρός	»	500
Άγγελα Κονιδά	»	500
Βασιλική Μπίζου	»	500
Άλέκος Δαρίτσος	»	5.000
"Ελλά Φράγγου	»	5.000
Κρατική Λαχεία	»	50.000
"Εθνική Τράπεζα	»	10.000

★

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΜΕΣΟΒΟΥΝΙΟΥ

ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ. Πραγματοποιήθηκε ή Γεν. Συνέλευση της "Αδελφότητας Ίωαννίνων "Άγιος Χαράλαμπος και έκλέχτηκε τό νέο Δ.Σ. της "Αδελφότητας για τό 1981 - 1982.

Χαντζαρόπουλος Δημ. Πρόεδρος
Κωστόπουλος Χρυσ. Αντιπρόεδρος
Σιώκος Νίκος Γεν. Γραμματέας
Λιάκος Χαράλ. Ταμίας
Χάβα Φωτεινή Μέλος
Κοντοσάκος Σπύρος Μέλος
Δόνος Γιώργος Μέλος

ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΑΠΑΝΤΟΥΝ

ΘΕΜΑ: Άπάντηση της "Επιθεωρήσεως Δημοτικής "Εκπαίδευσέας σε σχόλιο της εφημερίδας μας.

"Απαντώντας στο σχόλιο «Τό δίδακτριο του Δημοτικού Σχολείου Τσεπελόδου» που δημοσιεύσατε στο με αριθ. 47)2)1982 φύλλο της εφημερίδας σας «Τό Ζαγόρι μας», σχετικά με τη στέγη του διδακτηρίου του Δημ. Σχολείου Τσεπελόδου, σάς πληροφορούμε τό έξης:

Τό διδακτήριο του Σχολείου αυτού έπισκευάστηκε με την έπιβλεψη του ΟΣΚΝ. Ίωαννίνων. Για την κατασκευή ή της στέγης του σύμφωνα με τό νόμο

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΩΝ ΑΝΑΓΩΣΤΩΝ

Σχετικά με τα παραδοσιακά

γεφύρια στο Ζαγόρι

Αγαπητοί Συμπατριώτες της συντακτικής επιτροπής

Πολύ σημαντικό τό σχολίο σας στο τεύχος του Ίανουαρίου 1982 της μηνιαίας έκδόσεως «Τό Ζαγόρι μας» τό σχετικό με τα παραδοσιακά γεφύρια στο Ζαγόριό και την συντήρησή τους.

"Ελα όμως, που κάποτε ύπαίτιοι της «φθοράς» γινόμαστε ήμεις οι Ίδιοι οι Ζαγοριώτες.

"Απλούστατα! Περνώμε πλάι στο παραδοσιακό γεφύρι, τό σχεδόν έγκαταλελειμένο, γιατί ούτε καν χρησιμοποιείται στις μέρες μας Μονάχα τίποτε Ζουλάπια μπορεί να περνούν απ' εκεί την νύχτα.

Σταμάταμε λοιπόν και τό περιεργαζόμεθα «άποθαυμάζοντας το» και ταυτόχρονα δάζομε και τό σχέδιο.

"Εκείνο τό άγκωνάρι - που ελλώνεται εύκολα - όπι πρέπει για τόν τοίχο της, έξωπορτας, τό άλλο πιά πέρα ταιριάζει για τόν τοίχο της άλλης. Δεν βαριέσαι δέν έχει ανάγκη τό γεφύρι από δυο πέτρες, δέν πέφτει. κ.λ.π. κ.λ.π.

Κάποιο βράδυ λοιπόν «φεγγαρόλουστο» ή και μιά μέρα άκόμη - δέν βασίεσε έρημιά είναι κι' αν περάσει χορούς, τραγούδια κα άστεία σε περιβάλλον αγάπης και άδελφότητας.

Συχαρητήρια στον προεδρό μας και "Αγγελο Κήττα και στους συνεργάτες του για την έπιτυχία της συνεστιάσης και εύχομαι νάναι ή άρχή για τό γύρισμα στις ρίζες μας.

N.B.

Δυο πέτρες σήμερα, δύο αύριο - κατά τις εύκαιρίες - και τό γεφύρι σε μερικά χρόνια ζήτημα να στέκεται μονάχα με τόν θόλο του.

Μιλώ έτσι αγαπητοί, γιατί έχω συγκεκριμένο παραδειγμα.

Πριν φθάσαμε στο χωριό μου περίπου ένα (1) χιλιόμετρο μακριά ύπαρχε στη θέση «Μπολογούνας» τό μοναδικό παμπάλαιο γεφύρι της περιοχής. Σώζεται ή μάλλον σωσώζεται απ' τόν καιρό που τό χωριό ήταν τό μεγαλύτερο - πρωτεύουσα - 7-8 μικρότερων χωριών - συνοικισμών - γύρω - γύρω - που έξαφανίστηκαν από έπιδρομές άλλων χωριών από 1.600 μ. Χ. κατά Λαμπίδην κ.λ.π.

"Ε λοιπόν αυτό τό πραγματικό-λείψαν άγισμένο των προπατόρων τό γεφύρι της «Μπολογούνας» για να διαπιστώσει ό οίσοδηπότη τί φθορές του κάποτε ήμεις οι Ζαγοριώτες Χωριανοί, δέν έχει παρά να περδάει να τό ιδεί.

Θά αίσθανθή μεγάλη ντροπή και πιά μεγάλη άκομή αν τύχη και είναι χωριανός. Για λόγους που τούς καταρά, Αλλά θά έπανελάθη άργότερα γιατί τό βάπτα θάέπουν κι άλλες φθορές, όχι σε γεφύρια, άφού δέν υπάρχουν άλλα, αλλά σε κάτι άλλο.

Ευχαριστώ για την φιλοεξία

B.A.

Κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΒΩΒΟΥΣΑ: Τό ζευγάρι Άνναστασίου Τάσιου, γραμματέα του χωριού μας απέκτησε την κορούλα των. Νά τους ζήσει.

Χρήστος Νώλας

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Η Κλεονίκη Κ. Γιαννάκη φιλόλογος, κόρη του Κώστα και της Έρασμίας Γιαννάκη και ο Δασολόγος Σωτήριος Κανδρέλης έδωσαν άμοιβαία υπόσχεση γάμου.

Καλά τους σπέρανα και δώ που τά λέμε ο πατέρας της νύφης, από τώρα νά καπαιριάζει βιολιά για το γάμο.

Ε.Γ.

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Τόν αγαπητό μας άνεψιό Νικόλαο Φ. Νικολαΐδη, που πήρε το πτυχίο φυσικής του Πανεπιστημίου 'Αθηνών, συγχαίρουμε με όλη μας την καρδιά και του εύχόμαστε άριστη σταδιοδρομία.

Οικογένεια: Ιωάν. Νικολαΐδου

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Ύπό το δεητίο ενημερώσεώς του

◆ Μέτρα υπέρ των ηλικιω- Κοινοτήτων μένων στην Εύρωπαϊκή

Με τη θέση και τα προβλήματα των ηλικιωμένων ασχολείται η έκθεση του 'Ιταλού Κομμουνιστή SQUARCIALUPI στο ψήφισμα της οποίας παρατηρείται, ότι οι κοινοτικές πρωτοβουλίες υπέρ των ηλικιωμένων ατόμων ήταν μέχρι σήμερα σπάνιες και σποραδικές. Στο σχετικό ψήφισμα της τονίζεται χαρακτηριστικά ότι τα γηρατεία «δεν είναι ασθένεια αλλά μία φυσιολογική φάση της ζωής» και ότι αν ο ηλικιωμένος παύει νά συμμετέχει στις διαδικασίες της οικονομικής παραγωγής εντούτοις πρέπει νά ληφθούν όλα τα μέτρα για την εξασφάλιση της θέσης του σε μία κοινωνική παραγωγικότητα. Τονίζεται ωστόσο ότι ο καθορισμός της συντάξιμης ηλικίας δεν θα πρέπει νά συνεπάγεται την αυτόματη απομάκρυνση ανδρών και γυναικών από την επαγγελματική ζωή.

Η πρόταση ψηφίσματος τάσσεται υπέρ μιας ευέλικτης συνταξιοδότησης, που θα επιτρέπει στους εργαζόμενους την επιλογή μεταξύ συντάξιμης ηλικίας, μείωση του ωραρίου ή πρόωρης σύνταξης.

Προτεραιότητα θα πρέπει νά δοθεί και στην εξασφάλιση της χρηματοδότησης των συντάξεων στο μέλλον, στόν υπολογισμό κατά τη συνταξιοδότηση όλων των κρατήσεων που έχουν γίνει κατά τη διάρκεια των διαφόρων περιόδων εργασίας, στην εί-
Είσωση των συντάξεων των ανδρών και γυναικών, στην επιδότηση των

ενοικίων των ιδιαίτερα φτωχών ηλικιωμένων, στο προγραμματισμό ενός ικανοποιητικού ποσοστού διαμερισμάτων για ηλικιωμένους στις επιδοτούμενες κατοικίες κ.λ.π.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στη λήψη των απαραίτητων πρωτοβουλιών, ώστε οι ηλικιωμένοι νά μὴ ἀναγκάζονται νά εγκαταλείπουν την οικογενειά τους, μέσα στην οποία μπορούν νά διατηρήσουν μία συναισθηματική επαφή ή νά αναπτύξουν εκπαιδευτικά και πολιτιστικά ενδιαφέροντα.

◆ Μεταβολές για νά βοηθη- θοῦν καλύτερα οί φτωχό- τερες περιοχές της κοι- νότητας

Η Εύρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε σημαντικές μεταβολές στη λειτουργία του Εύρωπαϊκού Περιφερειακού Ταμείου. Η προσπάθεια αποβλέπει στην ενίσχυση των περιοχών της Κοινότητας που δεν ευημερούν.

Αντί νά κατανέμει τις ενισχύσεις του Ταμείου μεταξύ των δέκα χωρών μελών, όπως γίνεται μέχρι σήμερα, η Επιτροπή θα ήθελε νά συγκεντρώνει τις προσπάθειές της σε περιοχές με διαρθρωτική ανεργία κα μέ κατά κεφαλή εισόδημα χαμηλότερο από τὰ 3)4 του κοινοτικού μέσου όρου.

Στά κριτήρια αυτά ανταποκρίνονται τὸ σύνολο της 'Ιρλανδίας, η Ουαλλία, η Σκωτία, η Βόρεια 'Ιρλανδία και η Βόρεια 'Αγγλία, η Νότια 'Ιταλία, η 'Ελλάδα (μέ εξαίρεση την 'Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη), η Γροιλανδία και τὰ Γαλλικά 'Υπερπόντια διαμερίσματα.

ΓΑΜΟΙ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Η Θεοδούλα Ζώη έγγονή του Θωμά Παπανικολάου πμπντρεύτηκε τόν καθηγητή Φ. Καίσαρη.

Μάνθος Οικονόμου

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Στις 21 Φεβρουαρίου στεφανώθηκαν στην 'Εκκλησία της Κηφισιάς «ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ» ο συγχωριανός μας Θεοδωράκης Στεφ. Θεοδώρου με την 'Αγγελική 'Ανδριπούλου.

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ: Έγινε στὰ Γιάννενα ο γάμος της συγχωριανής μας Μαρίας Νικ. Τσομίδη με τὸ γεωπόνο κ. 'Ορέστη Τζιούμα.

ΔΩΡΕΕΣ

ΒΩΒΟΥΣΑ: Ο συν(χης) ε.ά. κ. 'Απόστολος Κιαζάνας έστειλε στην 'Εκκλησία 'Αγίου Γεωργίου του χωριού μας στη μνήμη της 'Ολυμπιάδας Ι. Βασιλάκη 1.000 δρχ.

Ο κ. Πλάτων Δημητριάδης, εἰς μνήμην του ἀδελφού του Νίκου, έστειλε δραχμές πέντε χιλιάδες στὸ Τσεπέλοβο, για τὴ συντήρηση της ἐκκλησίας «'Απάνω Παναγία» που τὸ 1864 έχτισε ο παππούς του ἀείμνηστος Κυρ Γιαννάκης Καρανάσιος.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΕΛΑΤΗ: Πέθανε στην 'Αθήνα ο Λογοτέχνης - ποιητής και συνεργάτης της ἐφημερίδας μας 'Αλκης Μαρσίνης - Μάνθος. Ύστερα από επιθυμία του θάφτηκε στὰ Γιάννενα κοντά στους συγγενείς του.

★

ΚΗΠΟΙ: Πέθανε η Μαρϊάνθη Μανϊκή που κρατούσε καφενείο στὸ χωριό μας και κατείγετο από τὸ Καπέσιοβο.

ΒΙΤΣΑ: Πέθανε και θάφτηκε στὸ χωριό μας ο Θεόφιλος 'Αν. Βασδέκης, υπάλληλος της εταιρείας SINGER.

ΔΩΡΕΑΙ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

Για τὴν ενίσχυση
τῶν σκοπῶν
της ἐφημερίδας

★ Η κ. ΘΕΟΦΡΑ ΑΘ.
ΠΟΛΙΤΗ προσέφερε
ΧΙΛΙΕΣ ΔΡΑΧΜΕΣ στὴ
μνήμη του συζύγου της
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΟΛΙΤΗ.

★ Η κ. ΕΛΙΣΑΒΕΤ
ΕΠ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ μάς
έστειλε ΧΙΛΙΕΣ ΔΡΑΧ-
ΜΕΣ στὴ μνήμη του συ-
ζύγου της ΕΠΑΜΕΙ-
ΝΩΝΔΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ
για τὴ συμπλήρωση 4
χρόνων από τὸ θάνατό
του.

● Η Σ.Ε. τούς ευχαριστεί.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Η Βελισσαρία (Βιλη) Φίτσιου γνωστή στους συμπατριώτες και στὸ ευρύτερο κοινό της χώρας μας για τὸ καλλιτεχνικό της ἔργο πραγματοποιεῖ τὴ δεύτερη ἀταμική της έκθεση στὴ Λέσχη 'Ανταποκριτῶν Ήενου Τύπου ('Ακαδημίας 27) με τὰ Λαογραφικά της ἔργα παραδοσιακῶν σχεδίων.

Οι συμπατριώτες μας ἀε βρεθοῦν στὰ ἐγκαίνια της έκθεσης.

ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ

Όπως ξαναγράψαμε στὰ τεύχη του Γενάρη, του Φλεβάρη και τώρα του Μάρτη, τὸ τεύχος του 'Απριλίου του ΖΑΓΟΡΙΟΥ μας θὰ ἔχει ΜΟΝΟ ἀναπτυξιακά θέματα.

Περιμένουμε λοιπόν ἀπ' τούς Πατριώτες μας, τις σχετικές τους γνώμες και προτάσεις.

Πιστεύουμε πὼς δὲν θὰ διαψεύσουν οἱ ἐλπίδες μας, γιατί η ἀγάπη όλων τῶν Πατριωτῶν μας για τὸ Ζαγόρι και τὴν προκοπή του εἶναι δεδομένη.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

2.500 ΔΡΧ.

Σταμούλης Χ. Βασιλῆς

2.000 ΔΡΧ.

Βατζιά Σοφία
Καλλιδη Χρ. Λουκία
Κατσέλη 'Αγν 'Αγλαΐα
Τζούρδας Μ. Νέστωρ
Τσουκανέλης 'Αλέξανδρος

1.000 ΔΡΧ.

'Αλεξίδης Δημήτριος
Βορόπουλος Κ. Γιάννης
Δαλκαβούκη Β. Φιλομήλα
Δάνος Δημήτριος
Δάνου Γ. 'Ανδρομάχη
Θεοδώρου Κ. 'Ηρακλής
'Ιωαννίδης Θ. 'Αλέξανδρος
Καζάνας 'Απόστολος
Καλύβας Δ. 'Ιωάννης
Κανάκη Χριστίνα
Καφαράκης Δ. Κων(νος)
Κόκκορος Γρηγόριος
Κράλιος 'Αλ. Κων(νος)
Πασπαλιάρης Φάνης
Πέτροβιτς 'Ασπασία
Πέτσας Βύρων
Σκλάβη Εύνομία
Συκιώτης 'Αρ. Σταύρος
Σωτήρη 'Ελπινίκη
Τζούρδας Μ. Φωκίων
Τσατσόπουλος 'Αλέκος
Τσέπης Μ. Μιλτιάδης

800 ΔΡΧ.

Δερδεμεζή Σ. Μαρία

700 ΔΡΧ.

Βουλόδημος 'Αθανάσιος
Οικονόμου Βλάσης
Παπαγεωργίου Ν. Λούλα

600 ΔΡΧ.

Βαρζώκας Κ. Δημήτριος
Κίτσου Μελομένη

500 ΔΡΧ.

Αύγερινου 'Ελένη
Βασδέκης 'Αθ. Δημήτριος
Βασδέκης Μ. Ναπολέων
Βλαδίκας 'Ιππολύτη
Βλαδίκας Νικ. Κλεόβουλος
Γαλανόπουλος Δ. Γεώργιος
Γένης Δημ. Κλεάνθης
Δοβένης Παντ. Κων(νος)
Δούμας 'Αθανάσιος
Ζαμποπούλος Κώστας
Ζήγος Θεόδωρος
Θεοδώρου Στέφανος
Λαμπρίδου Ρωζάνη
Λέκκος Δ. Λάζαρος
Λωλίδης Εὐριπίδης
Παπαληθεία Κ. 'Αμαλία
Παπαστεφάνου Ι. Δημήτριος
Πρίτσος Ι. Εὐάγγελος
Πρίτσος Κων(νος)
Ράπτης 'Ανδρέας
Σκλάβης Διαμαντῆς
Σουσόπουλος Ν. Χρυσόσ.
Ταρνάρης 'Ιωάννης
Τάσιος Σ. 'Αναστάσιος
Τζιάφος Νικ. Δημήτριος
Τόλογλου Π. Θρασύβουλος
Τσονίδης 'Αν. 'Ιωάννης
Χατζή Σουλτάνα
Χατζής Κων(νος)